

Het Tijdperk van de Gemeente

Bespreking van de eerste drie hoofdstukken van Openbaring

Volg hierbij de begeleidende commentaren op Openbaring:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>

Schriftaanhalingen uit de Statenvertaling (1977 of HSV), voor het Grieks de Textus Receptus (Stephanus) 1550¹

Inhoud

A Proloog (Op 1:1-8)

1. “Wat u hebt gezien” (Op 1:9-20)

2. “Wat is”: Efeze, Smyrna, Pergamus, Thyatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea (Op 2 en 3).

Vergelijking met Mattheüs 13

Geïntegreerde onderwerpen

Het tijdperk van de Gemeente in Openbaring 2 en 3

Het symbolisch karakter van Openbaring

Het verschil tussen Gemeente en ‘belijdende Gemeente’

Wat is “de dag des Heren” in Op 1:10?

Wie zijn de Nikolaiëten?

Wat betekent de “synagoge van Satan”?

Wie was Bileam (of Balaäm)?

Wie was Izebel (of Jezabel)?

Het Boek des Levens en het Boek des levens van het Lam

Gelinkte onderwerpen

Twee Dagen in Samaria: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Twee-dagen-in-Samaria.pdf>

De Christen en Politiek: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Christen-en-politiek.pdf>

De Rede over de Laatste dingen: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Rede-Laatste-Dingen.pdf>

Wie is de Bruid van het Lam?: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/De-Bruid.pdf>

De Opname vóór de 70ste Jaarweek: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opname-MV.pdf>

De Vrouw en het Beest: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op17.pdf>

De indeling van het boek Openbaring

Het Boek geeft zelf de indeling aan, in 1:19: “Schrijf nu (1) *wat u hebt gezien*, en (2) *wat is*, en (3) *wat hierna zal geschieden*. Een hoofdingeling in drieën.

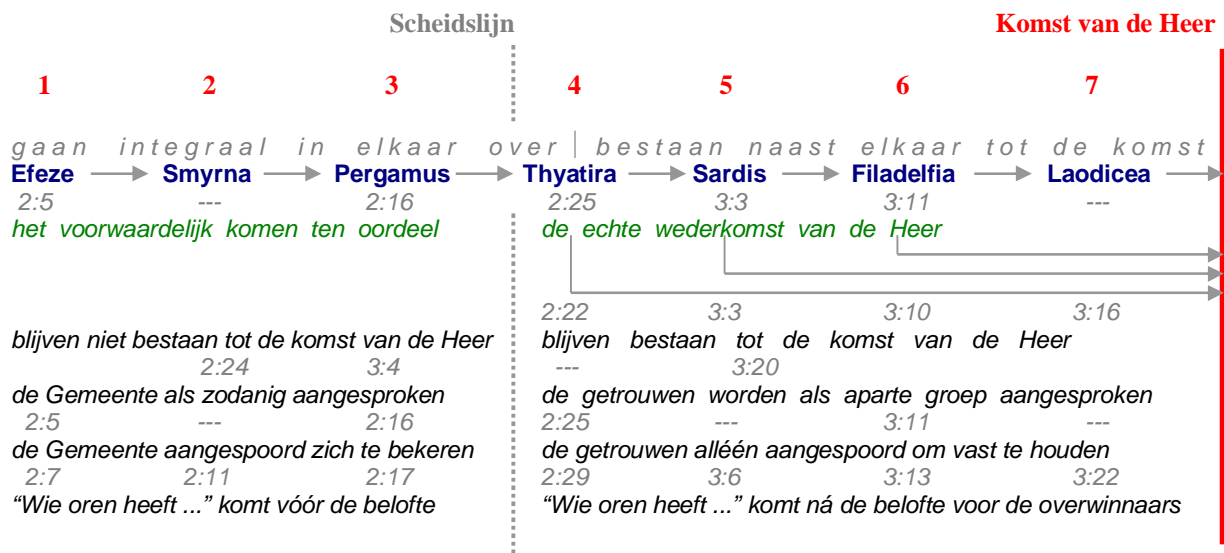
1. “Wat u hebt gezien” slaat op wat Johannes heeft gezien: de Rechter in het midden van de zeven kandelaars. Dit is het eerste hoofdstuk, dat een inleiding vormt op de rest van het Boek.

2. “Wat is” duidt op de hoofdstukken 2 en 3, wat voor Johannes tegenwoordige tijd was: de toenmalige zeven gemeenten in Asia. In profetische zin omvat dit “wat is” het gehele huidige christelijke tijdperk, ook wel “kerkbedeling” genoemd.

3. “Wat hierna zal geschieden” is alles wat beschreven staat vanaf hoofdstuk 4. Dit derde deel ligt nog helemaal in de toekomst, dus ná het tegenwoordige tijdperk. Dit gedeelte wordt hier niet besproken maar kan u hier downloaden: <http://www.verhoevenmarc.be/openbaring.htm>

¹ De Textus Receptus (= *Aanvaarde Tekst*), volgens de uitgave van de Parijse drukker Robert Etienne (Stephanus) in 1550, heeft als basis gediend voor de Reformatiebijbels, zoals de King James Version (1611) en de Nederlandse Statenvertaling (1637).

Het tijdperk van de Gemeente in Openbaring 2 en 3

A. Proloog (1:1-8)

1: 1-3

Openbaring van Jezus Christus, die God hem gegeven heeft, om Zijn **dienstknachten**² te tonen wat weldra moet geschieden en die Hij door de zending van Zijn engel aan Zijn dienstknecht Johannes heeft **bekend gemaakt**.² Deze heeft van het Woord van God getuigd en van het getuigenis van Jezus Christus, alles wat hij gezien heeft.³ **Zalig**³ is hij die leest, en zijn zij die horen de woorden van de **profetie**, en die bewaren wat daarin geschreven staat, want de tijd is dichtbij.

Het Griekse grondwoord voor “openbaring” (*apokalupsis*) betekent “onthulling”: de onthulling om te tonen wat spoedig moet gebeuren. Het is dus geen gesloten, duister boek. Opgelet echter: het is een onthulling voor Jezus’ “dienstknechten”, en dat betekent dat het verborgen blijft voor wie géén dienstknecht van de Heer is (vgl Mat 13:11). Het ligt niet aan het Boek dat Openbaring door zovelen slecht begrepen wordt! Bij sommige christenen heb ik zelfs een grondige afkeer waargenomen voor Openbaring. Weer anderen laten het gewoon links liggen, alsof er een geurtje aan zit of te heet om aan te pakken. Maar het derde vers zegt: “*Zalig is hij, die leest, en zijn zij die horen de woorden van de profetie*”!

Het symbolisch karakter van Openbaring

Het symbolisch karakter van het boek blijkt al direct bij het begin van Openbaring, want “te tonen” (*esèmanen*, van *sèmaino*, Op 1:1b) is afgeleid van het woord voor ‘teken’ (*sèmeion*) en wil letterlijk zeggen ‘be-te-kend’, of ‘meegedeeld in tekens en symbolen’. Christus heeft zijn Openbaring niet geschonken in letterlijke, noch verhullende taal, maar in symbolische taal. De Heer laat in tekenen, symbolen, aan Johannes zien wat er gebeuren moet. In Mat 13, waar de Heer Jezus eveneens in symbolische taal (gelijkenissen) spreekt, legt Hij uit waarom Hij dat doet: het was hún gegeven de diepere betekenis te verstaan van deze gelijkenissen die voor de menigte verborgen bleef (Mat 13:10-17, 34-35).

² Gr. *doulois*: slaven; *doulos* betekent fundamenteel ‘slaaf’ en in bredere zin: onderworpen, onderdanige, dienstknecht.

³ Gr. *makarios*: zalig, gelukkig; van *makarizo*: gelukkig, zalig prijzen.

In de eerste drie verzen zien we dat Johannes optreedt in de hoedanigheid van een profeet. Wij weten dat de profeten tot Gods volk spraken zodra er verval optrad. Als gezanten van God doen ze een oproep tot bekering en waarschuwen ze voor het oordeel van God dat het volk dreigt te treffen. Wat moet er “weldra geschieden”? De voltrekking van het oordeel. Dat dit “weldra” komt wil zeggen dat het geloof voortdurend met Jezus’ komst rekent, ook al zijn er bijna 2000 jaar voorbijgegaan sinds deze belofte (vgl. 2Pet 3:8).

Opmerking: in 1:3 wordt het *hele* boek Openbaring “profetie” genoemd. Dus ook de brieven aan de zeven gemeenten (Op 2 en 3) dragen een profetisch karakter. Profetie in de betekenis van *apokalupsis*, dit is *onthulling* om “te tonen wat weldra moet geschieden”.

1: 4-6

Johannes aan de **zeven gemeenten**, die in Asia zijn: genade zij u en vrede, van Hem **Die is en Die was en Die komt**, en van de **zeven Geesten**, die voor Zijn troon zijn ⁵ en van Jezus, Die de getrouwe Getuige is, de Eerstgeborene uit de doden en de Overste van de koningen der aarde. ⁶ Hem Die ons heeft lief gehad en ons van onze zonden gewassen **heeft** in Zijn bloed, en Die ons gemaakt **heeft** tot koningen en priesters voor God en Zijn Vader. Hem zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid. Amen.

Johannes schrijft aan de zeven gemeenten die in Asia zijn (het huidige westen van Turkije). Deze zeven gemeenten staan profetisch model voor de gehele geschiedenis van de Gemeente (zie hoofdstukken 2 en 3).

Hij spreekt van God, die het verleden, het heden en de toekomst in zijn wezen omvat. Hij spreekt van Hem “Die is” (Ex 3:14) en “Die was” (Psalm 90:2) en “Die komt” (Mal 3:1). Zo openbaarde God Zich vroeger aan Israël als Jahweh.

De Heilige Geest wordt voorgesteld als “zeven Geesten”. Zie Jes 11:2: “En op hem zal de Geest van Jahweh⁴ (1) rusten, de Geest der wijsheid (2) en des verstands (3), de Geest des raads (4) en der sterkte (5), de Geest der kennis (6) en der vreze van Jahweh (7)”.

Zeven is Gods getal van volheid, compleetheid, volkomenheid, totaalbeeld: zeven scheppingsdagen, zeven kleuren in de regenboog, zevenarmige kandelaar, enz. Er zijn dan ook zeven profetische gemeenten. Hier is de Geest niet de éne Geest in één Lichaam, maar Hij is voorgesteld in zijn universele karakter. Zie ook in Op 4:5 de zeven Geesten die vóór de troon zijn.

De Heer Jezus wordt voorgesteld in drie betrekkingen die Hij tot de *aarde* heeft: “de getrouwe Getuige, de Eerstgeborene uit de doden en de Overste van de koningen der aarde”, en niet in zijn betrekking tot de Gemeente als Bruidegom. Hij staat hier tegenover de *belijdende Kerk*, waarin velen niet wedergeboren zijn. De Heer Jezus zal oordelen volgens wat alle belijdende christenen pretenderen te zijn (zie verder Op 2 en 3).

Het verschil tussen de Gemeente en de belijdende Gemeente

In het Nieuwe Testament moeten we een goed onderscheid maken tussen Gemeente en ‘belijdende Gemeente’. In de Brieven wordt soms de Gemeente aangesproken, maar soms ook de ‘belijdende Gemeente’. De Gemeente of Kerk is het Lichaam van Christus, de Bruid waarin zich alle ware wedergeboren gelovigen bevinden. De Gemeente zal dan ook nooit verloren gaan (Mat 16:18b). Daarnaast onderscheiden we het begrip ‘belijdende Gemeente of Kerk’, of ‘belijdende Christenheid’. In dit begrip zien we de Gemeente als ‘christelijk getuigenis op aarde’, met daarin ware gelovigen én naam-christelijke gelovigen. Als op die manier de Gemeente wordt aangesproken dan is de toon geheel anders. Dan wordt er opgeroepen tot bekering en is er sprake van een volstrekt oordeel: “Indien gij dan niet waakt, zo zal ik over u komen als een dief” (Op 3:3; Mat 24:43), m.a.w. zij zullen de Opname

⁴ Het substituuut (HEERE) voor Gods Verbondsnaam heb ik vervangen door de vertaling van het Tetragram (JHWH): Jahweh.

missen (Mat 24:40-44). Zie verder “De Rede over de Laatste dingen” en “Wie is de Bruid van het Lam?”

“Eerstgeborene uit de doden” verwijst hier naar Jezus als de *belangrijkste*, niet zozeer als de *eerste* van hen die opgestaan zijn uit de doden. Vergelijk hiervoor Kol 1:15-18:

“Die het Beeld is van de onzienlijke God, de **Eerstgeborene van alle creaturen**. Want door Hem zijn alle dingen geschapen ... En Hij is het Hoofd van het lichaam, namelijk van de gemeente, Hij, Die het Begin is, de **Eerstgeborene uit de doden**, opdat Hij in allen **de Eerste** [Gr. *próteuón*: uitstekend boven, eerste in rang] zou zijn”.

Hij is de belangrijkste Persoon in onze levens, de Koning der koningen en de Heere der heren (1Tim 6:15; Op 17:14; 19:16).

Hierna brengt Johannes, die representatief is voor de ware gelovigen, een lofprijzing. Van vrees voor Hem die oordeelt is er geen sprake, want de ware Gemeente is van Zijn liefde verzekerd. Alleen Jezus had ons genoeg lief om voor ons te sterven en alleen door Zijn bloed konden onze zonden voor eens en altijd weggewassen worden. Er staat: “Die ons ... van onze zonden gewassen **heeft**” (niet: *zal ons wassen van ...*) want het is éénmaal gebeurd. En er staat verder: “Die ons gemaakt **heeft** tot koningen en priesters” (niet: *zal ons maken tot ...*), “Want met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden” (Heb 10:14).

1: 7-8

Zie, Hij komt met de wolken en **elk oog zal Hem zien**, ook zij **die Hem doorstoken hebben**. En alle geslachten van de aarde zullen over Hem rouw bedrijven. Ja, amen. ⁸ Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde, zegt de Heere, Die is en Die was en Die komt, de Almachtige.

Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem zien. Zie ook Mat 24:30 en 26:64. Dit slaat niet op de opname van de Gemeente want die wordt “in de wolken” opgenomen, de Heer tegemoet in de lucht (1Th 4:17). De wolken onttrekken als het ware de Gemeente aan de ogen van de wereld. In Hand 1:9 onttrekt evenzo een wolk de opname van de Heer aan de ogen van de discipelen. Het gaat in 1:7 over de zichtbare wederkomst voor de *wereld*.

“Die Hem doorstoken hebben” slaat op de Joden, zoals uit Zach 12:10-14 blijkt (zie ook Mat 24:30 en Joh 19:37). Bij “alle geslachten van de aarde” kan men naast Israël ook wel denken aan alle volken van de aarde. Was het immers niet een Romeinse soldaat die Hem feitelijk doorstak? En heeft niet elke bewuste ongelovige Hem eigenlijk doorstoken?

Wat een vreselijk zicht moet het zijn, voor allen op aarde, wanneer zij de Heer Jezus zien terugkomen. Iedereen zal weklagen, niet in het minst wanneer zij zich realiseren wat de mensheid de Messias heeft aangedaan. Allen zullen Zijn striemen en doorstoken handen, voeten en zijde kunnen aanschouwen, net zoals Thomas dat eertijds kon (Joh 20:24-29). Deze tekenen zullen voor altijd een herinnering blijven.

Wie is hier als “de Alfa en de Oméga” aan het woord? Het is de Heer Jezus want Hij is “de Eerste en de Laatste” (1:17; 2:8; 22:13). Hij was altijd, Hij is altijd en Hij zal altijd zijn. Ook bij de schepping was Hij de Eerste, “want door Hem zijn alle dingen geschapen” (Kol 1:16), en Hij zal de Laatste zijn wanneer Hij wederkomt, oordeelt en alles vernieuwt. Met andere woorden, hier spreekt Jahweh, de IK BEN van het Oude Testament. Vergelijk Jes 41:4; 44:6; 48:12 waar het Jahweh is die Zichzelf aanduidt als “de Eerste en de Laatste”. In Zach 12:10 zegt *Jahweh*: “zij zullen *Mij* aanschouwen, Die zij doorstoken hebben”.

1. “Wat u hebt gezien” (1:9-20)

1: 9-11

Ik, Johannes, die ook uw broeder ben, en deelgenoot in de verdrukking en in het Koninkrijk en in de volharding van Jezus Christus, was op het eiland, genaamd Patmos, omwille van het Woord

van God, en het getuigenis van Jezus Christus. ¹⁰ En ik was in de geest op **de dag des Heeren** en ik hoorde achter mij een luide stem, als van een **bazuin**, ¹¹ die zei: Ik ben de Alfa en de Omega, de Eerste en de Laatste. Wat u ziet, schrijf dat in een **boekrol**⁵ en zend het aan de zeven gemeenten die in Asia zijn, namelijk naar Efeze, Smyrna, Pergamus, Thyatira, Sardis, Filadelfia, en Laodicéa.

Johannes was gevangen gezet op het eiland Patmos, een soort verbanningsoord, een antieke versie van ‘Alcatraz’. Hij was daar naartoe gevoerd omdat hij het Woord Gods predikte en van Jezus Christus getuigde.

De apostel doet geen beroep op zijn apostelschap maar noemt zich “broeder en deelgenoot in de verdrukking”. Dit bepaalt ons erbij dat de christen, gedurende zijn aardse bediening, niet wordt geroepen om te heersen maar om te lijden.

Tijdens de verschrikkelijke christenvervolging onder de regering van de Romeinse keizer Domitianus, bevond de apostel zich op Patmos, een eiland tussen het huidige Griekenland en Turkije (zie kaartje verderop).

Johannes kwam “in de geest” of in geestvervoering. Zie Petrus in Hand 10:10; 11:5 en Paulus in Hand 22:17.

Wat is “de dag des Heren” in Op 1:10?

Johannes kwam “in” of “op” (Grieks: *en*, dat zowel *in* als *op* kan betekenen) “de dag des Heren”. De meesten denken dat hier de eerste dag van de week, de zondag, is bedoeld. Anderen geven er de voorkeur aan om in Op 1:10 aan de alom bekende “dag des Heren” (OT: “dag van Jahweh”) te denken. In tegenstelling tot het wetsverbond is er in het nieuwe verbond *geen enkele dag ingesteld*, en dus ook geen *dag des Heren*. Men kan wel spreken van een ingestelde Avondmaalviering (1Kor 11:23-26) en een vroeg *gebruik* (Hand 20:7) om op de eerste dag van de week het Avondmaal te vieren. Maar in de gehele Bijbel slaat de uitdrukking “de dag des Heren” *altijd* op de tijd van de eindgerichten, en *nooit* op iets anders. Johannes kwam in de geest **IN** “de dag des Heren”, de eindtijd van de gerichten; hij kwam niet **OP** de zondag “in de geest”. Trouwens, er is iets wat dit kracht bijzet: Johannes hoorde achter zich “een luide stem, als van een bazuin”. De Bazuin kondigt “de dag des Heren” aan:

“Blaast de **bazuin** te Sion, en roept luide op de berg Mijner heiligheid; laat alle inwoners des lands be-roerd zijn, want de dag des **HEEREN** komt, want hij is nabij. Een dag van duisternis en donkerheid ...” (Joël 2:1-2).

“De grote dag des **HEEREN** is nabij; hij is nabij, en zeer haastende; de stem van de dag des **HEEREN**; de held zal aldaar bitter schreeuwen. Die dag zal een dag der vervolgenheid zijn; een dag der be-nauwdheid en van angst, een dag der woestheid en verwoesting, een dag der duisternis en der donkerheid, een dag der wolk en der dikke donkerheid; Een dag der **bazuin** en des geklanks tegen de vaste steden en tegen de hoge hoeken” (Zefanja 1:14-16)

Zie verder alle schriftplaatsen over “de dag des Heren” (lett. de dag van *Jahweh*): Jes 2:12; Jes 13:6, 9, 10; Ez 13:5; 30:3; Joel 1:15; 2:1, 11, 31; 3:14; Amos 5:18-20; Obadja 15; Zef 1:7, 14; Mal 4:5; Hand 2:20; 1Th 5:2; 2Pet 3:10; Op 1:10.

De “stem als van een bazuin” wijst er ook op dat dit niet de stem is van de Heer als goede herder, die zijn schapen bij name roept (Joh 10:3, 27). De Heer beschrijft zich als gevaarlijk Rechter (zie verzen 12-17), en we weten dat het oordeel begint bij “het huis van God” (1Pet 4:17; Jer 25:29)!

Uit 1:11 blijkt dat alles in één Boek naar elk van de zeven gemeenten moest gestuurd worden. Deze gemeenten ontvingen dus het *gehele* boek Openbaring, en niet enkel de voor hun specifieke brieven (van de hoofdstukken 2 en 3). Dit onderstreept de opmerking onder 1:3, namelijk dat het *gehele* Boek Openbaring toekomstonthullende profetie is (1:1, 3).

Er waren in die tijd méér dan zeven gemeenten in de provincie Asia. In dat gebied lagen bv. ook Kolosse en Hiërapolis. Er werd dus een zinvolle keuze gemaakt, waarbij het getal zeven een rol speelt. Dit getal geeft een volheid, volkomenheid, en een totaalbeeld aan. Deze zeven gemeenten

⁵ Gr. *biblion*: boekrol.

beelden de gehele *genadebedeling* uit, tot aan de opname van de ware Gemeente. Elk van de zeven gemeenten beeldt een specifieke *periode* uit van de kerkgeschiedenis. Het is verder belangrijk om oog te hebben voor de door God Zelf gegeven *volgorde* waarin de brieven zijn geplaatst: deze geeft de *evolutie* aan van de kerkgeschiedenis, zijnde voornamelijk een afgang, van goed naar kwaad.

1: 12-16

En ik keerde mij om, om te zien de stem die met mij had gesproken. En toen ik mij had omgekeerd, zag ik **zeven gouden kandelaren**,¹³ en in het midden van de zeven kandelaren zag ik iemand, die op een mensenzoon leek, bekleed met een gewaad tot op de voeten, en omgord om de borst met een gouden gordel,¹⁴ en Zijn **hoofd en haar waren wit, als witte wol**, als sneeuw, en Zijn **ogen waren als een vuurvlam**,¹⁵ en Zijn **voeten leken van blinkend koper, gloeiend gemaakt in een oven**, en Zijn stem klonk als het geluid van vele wateren.¹⁶ En Hij had in Zijn rechterhand zeven sterren en uit Zijn mond kwam een **twesnijdend scherp zwaard** en Zijn gezicht was, zoals de zon schijnt in haar kracht.

De zeven kandelaars herinneren ons aan de kandelaar met zeven lampen in de tabernakel. Zoals de Heilige Geest wordt voorgesteld als zeven Geesten, zo wordt de Gemeente voorgesteld door zeven kandelaars, om hun licht over de aarde te laten schijnen (zie vers 20). In dit opzicht heeft de Gemeente echter gefaald en moet de Heer als Rechter optreden. Het oordeel begint bij het huis van God (1Pet 4:17; Jer 25:29)!

Wij zien hier de Zoon des mensen als Rechter van de Gemeente, hier gezien in haar *verantwoordelijk getuigenis op aarde* (zie 1Kor 3:10-17; 1Pet 4:17). Ook zij die wel belijden christen te zijn, maar het misschien niet zijn, worden aangesproken. Allen die de naam “christen” dragen zijn verantwoordelijk zich te gedragen als christen. Zij moeten als lichtgevende kandelaars zijn in een duistere wereld.

De uiterlijke kenmerken van de Zoon des mensen komen overeen met Dan 7:9v (vgl. ook Dan 10:5v) alwaar het de kenmerken zijn van de *Oude van dagen*, God.

Zijn gewaad beeldt zijn priesterlijke en Goddelijke gerechtigheid uit. Priesters waren vroeger ook rechters.

Zijn witte haren betekenen wijsheid. Zie de *Oude van dagen* in Dan 7:9v.

Zijn ogen als een vuurvlam, betekenen dat hij alles oordelend onderzoekt.

Zijn voeten als blinkend koper, gloeiend gemaakt in een vurige oven, staan symbool voor Gods oordeel over de zonde. Blinkend koper doet ons ook denken aan het koperen altaar en wasvat, die dienden voor de verzoening van zonden. Gloeiend gemaakt in een vurige oven: de vreselijke dag des Heren, die brandt als een oven, is imminent⁶. Vergelijk:

“De grote dag des HEEREN is nabij, en zeer haastende ... door het vuur van Zijn ijver zal dit ganse land verteerd worden; want Hij zal een voleinding maken, gewis, een haastige ...” (Zef 1:14-18).

“Want ziet, die dag komt, brandende als een oven ... En gij zult de goddelozen vertreden; want zij zullen as worden onder de zolen uwer voeten ...” (Mal 4:1-5).

Zijn stem als het geluid van vele wateren is een voorstelling van zijn oordeelsuitspraken. Vergelijk Ez 1:24; 43:2.

De zeven sterren zijn de zeven “engelen” (of *boodschappers*) van de zeven gemeenten, zoals gezegd wordt in 1:20. Wat betekenen zij? Sterren weerkaatsen⁷ tijdens de nacht hemels licht naar

⁶ Imminent: boven het hoofd hangend, syn. naderend, dreigend: een imminent gevaar. (Van Dale).

⁷ Sterren hebben geen licht van zichzelf maar weerkaatsen het nachtelijk verborgen licht van de zon (in 1:16b Jezus), naar de aarde. Dit is een mooi beeld van de lichtgevende Gemeente (of Kerk) in onze duistere wereld.

de aarde. Deze sterren zijn een beeld van hen die in de gemeenten het ware licht van God hebben. Ef 5:8:

“Want u was voorheen duisternis, maar nu bent u licht in de Heere; wandel als kinderen van het licht”.

Zij die het ware licht hebben, en dat op aarde laten schijnen (ook al is het in zwakheid), zijn in Zijn rechterhand.

Het scherp, tweesnijdend zwaard, uit zijn mond (vgl. Jes 11:4) spreekt van het oordeel door het Woord van God (vgl. Heb 4:12; Ef 6:17) op grond waarvan de gemeenten (zie Pergamus, 2:12,16) geoordeeld worden. Ook bij het oordeel over de heidenen heeft de Heer een zwaard “dat uit Zijn mond ging”: 19:15, 21.

Zijn gezicht was zoals de zon schijnt in haar kracht (vgl. Mat 17:2 en Hand 26:13). Niemand kan standhouden voor zijn aangezicht, evenmin als het mogelijk is om te staren in de zon wanneer die schijnt in haar kracht. God is een verterend vuur (Heb 12:29). Zijn oordeelskracht is niet minder wanneer het om de christenheid gaat als wanneer het de wereld betreft.

1: 17-20

En toen ik Hem zag, viel ik als dood aan Zijn voeten en Hij legde Zijn rechterhand op mij en zei tot mij: Vrees niet, Ik ben de Eerste en de Laatste, ¹⁸ en de Levende, en Ik ben dood geweest en zie, levend ben ik tot in alle eeuwigheid. Amen. En Ik heb de sleutels van het graf en van de dood. ¹⁹ Schrijf nu **wat u hebt gezien** en **wat is**, en **wat hierna zal geschieden**. ²⁰ Het geheimenis van de zeven sterren die u hebt gezien in mijn rechterhand en de zeven gouden kandelaars: de zeven sterren zijn de engelen⁸ van de zeven gemeenten, en de zeven kandelaars, die u hebt gezien, zijn de zeven gemeenten.

Deze schrikwekkende gedaante van de Heer kon Johannes, die zo dicht bij Jezus verkeerde, niet aanschouwen. Dit was niet zijn Heer in genade. Hij aanschouwt Hem als Rechter van de ganse aarde en viel onder de overweldigende indrukken als dood neer, alsof hij het eerste slachtoffer van Zijn oordeelskracht moest worden.

De Rechter zal als zodanig de hele christenheid oordelen maar Hij is tevens de Verlosser van de ware christenen (zie 1:5). Johannes hoefde dus niet te vrezen (“vrees niet”), evenals alle ware gelovigen die hun licht laten schijnen. Degene die hier verschijnt als “de Eerste en de Laatste” is niemand minder dan God Zelf (zie 1:8), die leven heeft in Zichzelf en het ook aan anderen kan schenken (Joh 5:21, 24-26), en die daartoe Zelf in de dood is geweest.

In 1:19 zien we de *indeling* van het Boek Openbaring: (1) *wat u gezien hebt*, (2) *wat is*, (3) *wat hierna zal geschieden*.

1. “Wat u gezien hebt” slaat op wat Johannes heeft gezien: de Rechter in het midden van de zeven kandelaars. Dit is het eerste hoofdstuk van Openbaring, dat een inleiding vormt op de rest van het Boek.
2. “Wat is” duidt op de hoofdstukken 2 en 3, wat voor Johannes op dat moment tegenwoordige tijd was: de toenmalige zeven gemeenten in Asia. In ruimere, profetische zin omvat “wat is” heel de huidige bedeling, die begonnen is op de Pinksterdag en voortduurt tot aan de Opname van de Gemeente. (Zie “De Opname vóór de 70ste jaarweek”:
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opname-MV.pdf>)
3. “Wat hierna zal geschieden” is wat beschreven staat vanaf Op 4:1 want in dat eerste vers staat:

“Hierna zag ik, en zie, er was een geopende deur in de hemel. En de eerste stem die ik gehoord had als van een bazuin, sprak met mij en zei: Kom hier, omhoog, en Ik zal u laten zien, wat hierna moet geschieden”.

⁸ Grieks: *aggelloi* (meerv.) van *aggelos*: gezant, bode, engel (Prisma G/N).

Het is duidelijk dat dit derde deel nog helemaal in de toekomst ligt, ná de tegenwoordige bedeling.

De verborgenheid van de zeven sterren en de zeven kandelaars wordt tenslotte onthuld. De kandelaars zijn de zeven gemeenten in Asia aan wie dit Boek is gericht. De zeven sterren zijn “engelen”. Het woord engel betekent letterlijk “bode” of “gezant”, “vertegenwoordiger”. Het zijn geen hemelbewoners in de zin van Heb 1:14. De Heer kan niet door bemiddeling van een mens, in casu Johannes, aan zulke engelen schrijven. De engelen zijn de vertegenwoordigers en de personificaties van de overheersende geest van de gemeenten.

2. “Wat is” (hoofdstukken 2 en 3)

Zie hierbij het schema “Het tijdperk van de Gemeente”.

Profetische verwijzing naar zeven opmerkelijke toestanden in de kerkgeschiedenis

“Wat is” duidt op de hoofdstukken 2 en 3, wat voor Johannes op dat moment tegenwoordige tijd was: de toenmalige zeven gemeenten in Asia. Maar in ruimere, profetische zin omvat “hetgeen is” de hele huidige genadebedeling, die begonnen is op de Pinksterdag en voortduurt tot aan de opname van de ware Gemeente.

De profetisch-eschatologische⁹ uitleg van Op 2 en 3 houdt in dat de zeven brieven een profetische verwijzing vormen naar zeven opmerkelijke, elkaar opvolgende toestanden in de geschiedenis van de belijdende Kerk, vanaf het eind van de eerste eeuw tot aan de opname van de Gemeente (die in Op 4 verondersteld is).

Bewijzen voor de profetisch-eschatologische uitleg van Op 2 en 3

1. De woorden in 1:3 “Zalig is hij die leest, en zijn zij die horen de woorden van de profetie, en die bewaren wat daarin geschreven staat”. Door deze woorden wordt het gehele boek Openbaring, en dus ook de zeven brieven, als profetie gekenmerkt.

Dit profetische karakter kan niet enkel vanaf Op 4 gelden, maar het geldt ook voor Op 1, waar Christus ons wordt voorgesteld in de profetische gestalte van Dan 7 en 10: de gestalte van de Zoon des mensen die gereed staat om het oordeel uit te oefenen. Evenzo dus moet dit profetisch karakter voor Op 2 en 3 gelden.

De zeven brieven onderscheiden zich daarmee principieel van de andere nieuwtestamentische brieven: deze hebben elke gelovige, in welke tijd hij ook leeft, iets te zeggen. De zeven brieven hebben dat ook wel maar ze geven in het bijzonder profetie! Profetie in de betekenis van *apokalypsis*, onthulling om “om Zijn dienstknechten **te tonen** wat weldra moet geschieden” (1:1).

Zoals de rest van Openbaring een schets geeft van de gebeurtenissen die achtereenvolgens in de wereld moeten plaatsvinden, tot aan de zichtbare wederkomst van de Heer, zo schetsen de zeven brieven de ontwikkeling die de Kerk (als getuigenis van God op aarde) doormaakt vóórdat de Heer de zijnen tot Zich neemt (Joh 14:1-3; 1Th 4:15-18).

2. Het begrip “profetie” heeft in Op een duidelijk *eschatologisch* karakter, d.w.z. het heeft betrekking op de *toekomstige* dingen: “om Zijn dienstknechten te tonen **wat weldra moet geschieden**” in 1:1 (zie ook 22:6!).

3. Johannes richt zijn *gehele* schrijven in één boekrol (Gr. *biblion*) tot de zeven gemeenten (1:4, 11). Het gehele boek Openbaring is daarom voor hen een ondeelbaar profetisch geheel. Dit onderstreept de opmerking onder Op 1:3, namelijk dat de gehele Openbaring toekomst-onthullende profetie is.

4. Het is opvallend dat juist *deze* gemeenten gekozen zijn en dat hun getal tot *zeven* is beperkt. Er waren in Asia méér gemeenten (Hiërapolis, Kolosse, enz.), maar deze zeven zijn genomen en de andere weggelaten, omdat deze zich in toestanden bevonden die de Heilige Geest nodig had, om

---

⁹ Eschatologie: de leer van de *eschata* (= laatste dingen), de toekomstige dingen die gebeuren moeten.

ons een volkomen (zeven) afbeelding van de geschiedenis van de christelijke Kerk op aarde te kunnen geven. Het getal zeven speelt een rol: het geeft een volheid, volkomenheid, en een totaalbeeld aan.

5. Er is in de zeven brieven een *morele* volgorde. Men kan zien dat de Heer een vast plan voor ogen had. Het kwaad begint klein, alleen zichtbaar voor het oog van de Heer (Efeze), maar het neemt langzamerhand toe totdat de Gemeente uit de mond van de Heer wordt uitgespuwd (Laodicea, 3:16). We kunnen moeilijk anders dan aan op elkaar volgende toestanden in de christelijke Kerk denken. *De Gemeente op aarde, als voor God verantwoordelijk, wordt van het begin tot haar einde profetisch beschreven in de verschillende toestanden waarin zij achtereenvolgens komen zou. Het gaat dus om zeven opmerkelijke, elkaar opvolgende toestanden in de geschiedenis van de belijdende Kerk.*

De morele volgorde is er een van toenemende ontrouw en degeneratie van de Kerk. Dit komt overeen met wat de Heer Jezus had voorgezegd: Mat 13:24-33. Paulus had ervoor gewaarschuwd: Hand 20:29; 2Th 2; 2Tim 3; 2Tim 4:3,4; Rom 11:22. Ook Johannes: 1Joh 2 (de geest van de Antichrist). En Petrus: 2Pet 2 en 3. En Judas niet te vergeten. Deze morele volgorde van de brieven, wordt anderzijds door de geschiedenis duidelijk bevestigd. “Wat is”, is *een profetische schildering van de kerkgeschiedenis*.

7. Na het tweede en derde hoofdstuk wordt geen melding meer gemaakt van de Gemeente op aarde. In de hoofdstukken 4 en 5 wordt ons getoond wat er in de *hemel* zal gebeuren, en in de volgende hoofdstukken is er nog slechts sprake van de *volken, Israël* en de grote hoer *Babylon*.

8. In de brieven wordt gesproken van de persoonlijke wederkomst van de Heer voor de gemeenten Thyatira (2:25), Sardis (3:3, vgl. 16:15) en Filadelfia (3:11). Hieruit blijkt wel zeer duidelijk dat de inhoud profetisch is. Voor de plaatselijke gemeenten Thyatira, Sardis en Filadelfia kan de Heer niet wederkomen, want deze gemeenten zijn reeds lang verdwenen. Deze gemeenten moeten dus de éne Kerk voorstellen, in zeven toestandelijke gedaanten, vanaf het begin tot aan de komst van Jezus Christus voor Zijn Gemeente (Zie “De Opname vóór de 70ste jaarweek”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opname-MV.pdf>).

De duur van de periode “wat is”

Het lijkt wat vreemd dat de periode van “wat is” nu al bijna 20 eeuwen duurt. In Openbaring vinden we echter meer van zulke aanduidingen. Zo wordt God genoemd: “Die is, en Die was, en Die komt” (1:8). Met “is” wordt hier niet één ogenblik bedoeld, maar een tijdsperiode. Zo ook met het beest: “Het beest dat u gezien hebt, **was** en **is niet**; en het **zal omhoogkomen** uit de afgrond” (17:8): hier betekent “is niet” een bepaalde tijd waarin dit “beest” niet zal bestaan.

Met “wat is” in Op 1:19 is de hele periode bedoeld waarin God lankmoedig wacht. God grijpt niet openlijk in. Dat zal echter wél gebeuren in de periode van “wat hierna zal geschieden”.

In Joh 4 verliet de Heer Jeruzalem en Judéa en ging naar Galiléa. Op weg daarheen moest Hij door Samaria gaan en verbleef aldaar twee dagen (Joh 4:40). Na die twee dagen ging Hij heen naar Galiléa, en kwam in Kana (Joh 4:43, 46; Hosea 6:2). Hij kwam op de derde dag (Hosea 6:2) terug in zijn eigen land. Deze geschiedenis van Jezus’ wandel van Jeruzalem en Juda naar Galilea is profetisch voor 1. de verwerping van Jeruzalem en Juda, 2. het tijdperk van de Gemeente, 3. het herstel van Israël. Zie hierover meer in “Twee Dagen in Samaria”:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Twee-dagen-in-Samaria.pdf>

Twee gedeelten: 7 = 3 + 4

De zeven brieven aan de gemeenten zijn in twee gedeelten te verdelen: drie gemeenten vormen het eerste gedeelte en de overige vier het tweede. Dit is een erg belangrijk punt. Zie de opdeling in het schema “Het tijdperk van de Gemeente”.

In de brieven aan de eerste drie gemeenten wordt de Gemeente *als zodanig* aangesproken. Zij worden nog gezien als mensen die allen deel uitmaken van het geheel. In de laatste vier brieven wordt de kleine groep getrouwen als een aparte groep aangesproken: “de anderen” in Thyatira

(2:24); “weinige namen” in Sardis (3:4); “indien iemand Mijn stem zal horen” in Laodicea (3:20).

In de eerste drie brieven wordt de Gemeente gewezen op haar de oorspronkelijke positie en toestand. God wilde zeggen: als je je bekeert kun je in die toestand hersteld worden: “bekeer u” (Efeze in 2:5; Pergamus in 2:16). Maar in de (vierde) brief aan Thyatira wordt het anders. Dan is gebleken dat de Kerk in haar geheel zich in een verwerpelijke toestand bevindt. Dan wordt het accent gelegd op de hoop die er nog is voor iedere individuele gelovige. De Geest richt zich dan speciaal tot hen die overwinnen en houdt hen de komst van de Heer voor om hen te bemoedigen: “Houd vast aan wat u hebt totdat Ik zal komen” t.a.v. de getrouwe “overigen” in Thyatira (2:24 - 25); “Ik kom spoedig. Houd wat u hebt” t.a.v. Filadelfia (3:11).

In de brieven aan de eerste drie gemeenten gaat de vermaning “Wie oren heeft, laat hij horen wat de Geest tot de gemeenten zegt” *vooraf* aan de belofte voor de individuele overwinnaars: 2:7 (Efeze); 2:11 (Smyrna); 2:17 (Pergamus). Hier wordt van de hele Gemeente verwacht dat ze haar oren open heeft, en pas daarna wordt opgeroepen om te overwinnen. In de laatste vier gemeenten echter wordt die vermaning pas gegeven *na* de belofte voor de overwinnaars: 2:29 (Thyatira); 3:6 (Sardis); 3:13 (Filadelfia); 3:22 (Laodicea). Hier staat de vermaning niet langer in verbinding met de brief aan de Gemeente als geheel. Het trouwe groepje gelovigen - een minderheid - wordt hier apart gezien van de Gemeente als geheel (behalve bij Filadelfia).

In de eerste drie brieven betekent de komst van de Heer het berechten van de aangeschreven Gemeente, tijdens of aan het eind van hun tijdperk. Het is binnen deze context een voorwaardelijk komen: “Maar zo niet, dan kom Ik spoedig tot u” (Efeze, 2:5); “Zo niet, dan kom Ik spoedig tot u” (Pergamus, 2:16). Pas vanaf de vierde brief wordt de aandacht gevestigd op *dé* komst van Christus: Thyatira (2:25); Sardis (3:3, vgl. 16:15); Filadelfia (3:11). Dat er in Sardis niet meer over de komst van de Heer gesproken wordt, betekent dat nu alles moreel verdorven is en gereed voor het oordeel. In Sardis staat de Heer buiten de Gemeente (3:20).

I. EFEZE¹⁰ - Het verlaten van de eerste liefde, eind van de apostolische eeuw

2: 1-7

Schrijf aan de engel van de gemeente in Efeze: Dit zegt Hij Die de zeven sterren in Zijn rechterhand houdt, Die wandelt temidden van de zeven gouden kandelaars: ² Ik ken uw werken en uw arbeid en uw volharding, en dat u slechte mensen niet kunt verdragen. U hebt hen op de proef gesteld, die van zichzelf zeggen, dat zij apostelen zijn, maar het niet zijn. U hebt hen leugenaars bevonden. ³ En u hebt moeilijkheden verdragen, en volharding getoond. Om Mijn Naam hebt u zich ingespannen en u bent niet moe geworden. ⁴ Maar Ik heb tegen u, dat u uw **eerste liefde hebt verlaten**. ⁵ Bedenk dan van welke hoogte u bent gevallen en bekeer u en doe **de eerste werken**. Maar zo niet, dan kom Ik spoedig tot u en zal uw kandelaar van zijn plaats wegnemen, als u zich niet bekeert. ⁶ Maar dit hebt u, dat u de werken van de **Nikolaïeten** haat, die ook Ik haat. ⁷ Wie oren heeft, laat hij horen wat de Geest tot de gemeenten zegt. Aan hem die overwint, zal Ik te eten geven van de Boom des levens, die in het midden van het paradijs van God is.

Efeze: het eerste verval in de na-apostolische Kerk, waarin de uiteindelijke morele ondergang zich al aftekent: het verlaten van de “eerste liefde”. Er is wel veel zendingssijver en betoon van barmhartigheid. Valse stromingen als gnosticisme¹¹ en Montanisme¹² dringen binnen, en vooral het Judaïsme, zowel in de heilsleer als in de kerkelijke organisatie.

---

¹⁰ Efeze, van Gr. *ephesos*, *epheis*: streven, verlangen (Prisma G.N). Het woord Efeze betekent “de begeerde” of “begeerlijk”.

¹¹ Gnostiek of gnosticisme: (v. Gr. *gnosis* = inzicht, kennis), verzamelnaam voor een pluriforme godsdienstwijzgerige stroming, die vooral in de eerste eeuwen n.C. grote betekenis had, maar ook later momenten van herleving kende. De aanhangers streefden naar het heil door geheime, alleen voor ingewijden gereserveerde kennis (*gnosis*). Deze kennis heeft betrekking op het goddelijke en bovenaardse machten, maar is ook inzicht in het wezen van de mens. Het ontvangen van de *gnosis* is iemands geestelijke opstanding uit de doden. De geest moet zich van de gebondenheid aan het lichaam bevrijden (Encarta 2002).

Vergelijking met de volgende brieven: hier wordt duidelijk het *begin* van de afval getekend, namelijk het verlaten van de eerste liefde en van de eerste werken (2:4, 5).

De komst van de Heer: het “dan kom Ik spoedig tot u” (vers 5) slaat op Jezus’ oordeel aan het eind van de “Efeze-periode”. Het is een voorwaardelijk komen: “... Maar zo niet, dan kom Ik spoedig tot u en zal uw kandelaar van zijn plaats wegnemen”. God waarschuwt dat de Gemeente als getuigenis zal worden weggenomen. Dit is dus niet dé komst van de Heer (voor de hele Gemeente). Pas vanaf de vierde brief (Thyatira) wordt de aandacht gevestigd op de eigenlijke komst van Christus (2:25; 3:3; 3:11). Zie schema “het tijdperk van de Gemeente”.

De Heer wandelt in het midden van de zeven kandelaars (2:2; vgl. 1:13), in hun midden, speurend en toetsend.

Vervolgens somt Hij vele positieve dingen op maar hier ontbreken de toevoegingen van *geloof*, *liefde* en *hoop* - Zie 1Th 1:3:

“Zonder ophouden gedenkend aan het werk van uw **geloof**, de moeitevolle arbeid van uw **liefde** en de volharding van uw **hoop** op onze Heere Jezus Christus, voor het aangezicht van onze God en Vader”.

Uiterlijk waren zij nog orthodox en trouw maar zij hebben hun “eerste liefde” tot Christus verlaten. Hun hart ging niet uitsluitend en alleen naar Hem uit. Dit is de wortel van alle verval. Waar de liefde ontbreekt worden de werken slechts als “klinkend koper of een schelle cimbaal” (1Kor 13:1), iets dat met het geluid wegsterft. Als de liefde ontbreekt, heeft de rest geen waarde meer. Daarom vraagt Hij hen zich te bekeren van hun verval, die ten diepste afval is. De “eerste werken” zijn die van vers 2 en 3 maar deze moeten opgebracht en gestuurd worden door *geloof*, *hoop* en *liefde*, de drie grote principes van het christelijk geloof. “Maar zo niet” zal de Heer de plaatselijke of tijdperk-Gemeente doen ophouden een lichtdraagster te zijn in deze wereld. Deze kandelaarfunctie is kenmerkend voor alle gemeenten. Elke gemeente stelt een periode voor uit de kerkgeschiedenis en de “kandelaar” wordt als het ware doorgegeven van de ene kerkhistorische fase naar de andere.

Efeze komt overeen met het eind van de apostolische tijd, toen uiterlijk nog veel in orde was, maar de eerste liefde was al verlaten. Het is opmerkelijk te zien hoe groot en typerend de rol is geweest van de Gemeente in Efeze in de vroege kerkgeschiedenis. Dáár heeft Paulus ruim twee jaar gewerkt (Hand 19:10) en aan hun oudsten hield hij zijn afscheidsrede met een waarschuwing over het naderend verval:

“Want dit weet ik, dat na mijn vertrek zware wolven tot u inkomen zullen, die de kudde niet sparen. En uit uzelf zullen mannen opstaan, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen af te trekken achter zich” (Hand 20:29-30).

Aan deze Gemeente schreef hij zijn belangrijkste brief over de beginselen van de Gemeente van God (Efezebrief). Daar werkte later ook Timotheüs (1Tim 1:3), aan wie de apostel zijn afscheidsbrief schreef over de afval in de laatste dagen en de weg van de gelovigen temidden daarvan:

“En toch blijft het vaste fundament van God staan, met dit zegel: de Heere kent wie van Hem zijn, en: ieder die de Naam van Christus noemt, moet zich ver houden van de ongerechtigheid. Maar in een groot huis zijn niet alleen vaten van goud en van zilver, maar ook van hout en aardewerk. Sommige zijn voor eervol, maar andere voor oneervol gebruik. Als iemand zich dan van deze dingen reinigt, zal hij een vat zijn tot eer, geheiligd en bruikbaar voor de Heere, voor elk goed werk gereed gemaakt” (2Tim 2:19-21).

---

¹² Montanisme: vroeg-christelijke religieuze beweging, veroorzaakt door Montanus, die ca. 156 in Klein-Azië in gezelschap van twee profetische vrouwen, Priscilla en Maximilla, optrad met een extatische en rigoristische prediking. Hij verkondigde dat weldra het nieuwe Jeruzalem en het duizendjarige rijk zouden aanbreken. Montanus meende dat in hem de H. Geest, de ‘Paracleet’, was gekomen. Het montanisme verbreidde zich tot in Rome en heeft zich, vnl. in Klein-Azië, weten te handhaven tot in de 6de eeuw. De invloedrijkste aanhanger ervan was Tertullianus (Encarta 2002).

“En weet dit dat in de laatste dagen zware tijden zullen aanbreken. Want de mensen zullen zijn liefhebbers van zichzelf, geldzuchtig, grootsprekers, hoogmoedig, lasteraars, ongehoorzaam aan ouderen, ondankbaar, onheilig, zonder natuurlijke liefde, onverzoenlijk, onmatig, verwilderd, zonder liefde tot de goeden, verraders, roekeloos, opgeblazen, meer liefhebbers van zingenot dan liefhebbers van God. Zij hebben een gedaante van godsvrucht, maar hebben de kracht daarvan verloochend. Keer u ook van hen af” (2Tim 3:1-5).

“Ik betuig dan voor God en de Heere Jezus Christus, Die de levenden en doden zal oordelen bij Zijn verschijning en in Zijn Koninkrijk: predik het Woord. Volhard daarin, gelegen of ongelegen. Weerleg, bestraf, vermaan, en dat met alle geduld en onderwijs. Want er zal een tijd komen, dat zij het gezonde onderwijs niet zullen verdragen, maar zij zoeken wat hun gehoor streelt en zullen voor zichzelf leraars bijeenrapen naar hun eigen begeerten. Ze zullen hun oren van de waarheid afwenden en zich keren tot fabels. Maar u, wees nuchter in alles. Lijd verdrukkingen. Doe het werk van een evangelist. Vervul uw dienst ten volle” (2Tim 4:1-5).

Nu richt de Heer de eerste van de zeven brieven juist aan déze Gemeente!

Positief is dat Efeze de werken van de Nikolaïeten¹³ haat. Misschien is de proseliet Nicolaüs (Hand 6:5) de stichter van deze partij of sekte (volgens ‘kerkvader’ Irenaeus). In Efeze kregen ze geen vaste voet, maar in Pergamus waren er aanhangers (2:14 -15).

Wie zijn de Nikolaïeten?

“Nikolaïeten heten in Op 2:6, 15 de aanhangers van een gnostische beweging, die in Efeze geen vaste voet kon krijgen, in Pergamum aanhangers vond, maar vooral in Thyatira een middelpunt had, 2:20v. De naam is niet met zekerheid af te leiden. Men heeft gedacht aan de diaken Nicolaüs, die de stichter van deze sekte zou zijn (Irenaeus), en heeft ook verband met de groep van Cerinthus gezocht. Het schijnt dat in deze kringen de leus opkwam, dat het vlees misbruikt kon worden omdat het vergankelijk was (Herm. 5,7,2; Eusebius Hist. Eccl. III 29). Ook heeft men er de aandacht op gevestigd, dat in de volksetymologie Nicolaüs en het Hebr. Bileam (vernietiger van het volk) nauw met elkaar verbonden konden zijn (Sanh. 105a). Evenals het Bileam gelukte de Israëlieten te verleiden tot het eten van offervlees en tot ontucht, Num 31:16; 25:1-5, gaven de Nikolaïeten klaarblijkelijk dezelfde raad om daarin een proef van de christelijke vrijheid te nemen. In Thyatira stond de beweging onder leiding van een profetes, die door de ziener vergelijkenderwijs naar koningin Izebel met haar zonde wordt genoemd, 2:20; 1Kon 16:31; 18:4vv. Ten tijde van de brieven aan de Kleinaziatische gemeenten stonden profeten en profetessen kennelijk bijzonder in aanzien. Het is merkwaardig dat in Thyatira later het Montanisme zich verbreid heeft. De gnostische profetes was gewaarschuwd, maar had deze waarschuwing in de wind geslagen. Daarom dreigt de ziener haar dat haar bed van wellust een ziekbed worden zal. Maar ook op de kinderen van deze vrouw wil God Zich door de pest wreken, om een teken op te richten tegen de heidense gruwel. Tot de gnostische schandelijkheden van deze sekten behoorde, dat men zich erop beroemde ‘de diepten des satans’ te kunnen leren kennen zonder daardoor innerlijke schade te lijden, 2:24...” (Encyclopedie van het Oude en Nieuwe Testament, Bosch & Keuning, Baarn).

Voor de overwinnaars van Efeze is de beloning het eten van de boom des levens, die de Heer Jezus Zelf is, in het paradijs (zie ook 22:2, 14). Deze zegeningen zijn echter de normale zegeningen voor alle gelovigen. In elk van de zeven brieven staan de zegeningen in betrekking tot de aard van het verval en de beproevingen.

II. SMYRNA¹⁴ - De wereld vervolgt de Kerk, in de tweede en derde eeuw tot 313

¹³ Nikolaïeten: in het algemeen denkt men dat de Nikolaïeten een sekte vormden, een soort vrijzinnigen, die Balaam (Bileam) volgden (Op 2:14-15) en die in strijd met het apostelconvent (Hand 15) leerden dat christenen vrij waren afgodenooffers te eten. Evenals het Bileam gelukte de Israëlieten te verleiden tot het eten van offervlees en tot ontucht (Num 31:16; 25:1-5) gaven de Nikolaïeten blijkbaar dezelfde raad om daarin de christelijke vrijheid te nemen.

¹⁴ Smyrna is het Grieks voor ‘mirre’ (Prisma G/N). Mirre is een gom-achtig hars onttrokken uit een acacia-achtige heester en erg bitter. Het was de gewoonte bij de Joden om ter dood veroordeelden tot het kruis “gemirrede wijn” (Mark 15:23) of “zure wijn met gal” (Mat 27:34) te drinken te geven. Het gaat in beide schriftplaatsen om zure wijn die behandeld werd met mirre, gal of alsem (of samen), om de pijn te verminderen (zie Easton Bible Dictionary). Mirre werd ook gebruikt bij het prepareren van doden voor hun begrafenis, en zo gebeurde dit ook met het lichaam van de Heer: Joh 19:39-40. Smyrna zou tot de dood toe verdrukt worden. De stad Smyrna heet tegenwoordig Izmir (Turkije).

2: 8-11

En schrijf aan de engel van de gemeente in Smyrna: Dit zegt de Eerste en de Laatste, Die dood geweest is, en weer levend is geworden: 9 Ik ken uw werken en verdrukking en armoede - maar u bent rijk - en ik ken de lastering van hen die zeggen dat zij Joden zijn, maar het niet zijn, ze zijn een **synagoge van de satan**. 10 Wees niet bevreesd voor wat u lijden zult. Zie, de duivel zal sommigen van u in de gevangenis werpen, opdat u verzocht wordt. En u zult een verdrukking hebben van **tien dagen**. Wees getrouw tot in de dood, en Ik zal u geven de kroon van het leven. 11 Wie oren heeft, laat hij horen wat de Geest tot de gemeenten zegt. Wie overwint, zal zeker niet worden beschadigd door de tweede dood.

Smyrna: de periode van de grote christenvervolgingen in de tweede en derde eeuw, vooral de stelselmatige vervolgingen onder de keizers Decius (249-251), Valerianus (257-258) en Diocletianus (303-313). De laatsten duurden tien jaar en daarom denken velen dat met “tien dagen” tien jaar is bedoeld, maar ook de vervolgingen onder Marcus Aurelius (167-177) en Septimius Severus (200-210) duurden tien jaar. Het getal 10 wijst in de Bijbel op (aardse) volledigheid: 10 geboden (Ex 34:28), de tienden (Lev 27:30), tien maagden (Mat 25), tien ponden (Luk 19), enz.

Vergelijking met vorige brief: waar de eerste liefde is verlaten (Efeze) moet er als noodzakelijk gevolg wereldsgezindheid en afwijking van de zuivere leer zijn. Om dit zo mogelijk te voorkomen laat de Heer vervolgingen toe. Verdrukking en materiële armoede is het deel van de Gemeente geworden. Zo wil de Heer zijn Gemeente, door vuur gelouterd, terugbrengen naar de eerste liefde (zo gaat het ook in de geschiedenis van ieder persoonlijk). Dat is inderdaad het resultaat geweest want de christenheid heeft in die twee eeuwen van verdrukking een heel wat hoger geestelijk peil gekend dan lang daarna. Zij waren geestelijk nog rijk.

De komst van de Heer: In deze brief staat geen enkel woord van vermaning, bestraffing of van een oordelend komen van de Heer. Zie schema “het tijdperk van de Gemeente”.

De Heer stelt zich hier voor als de Eerste en de Laatste. Hij is soeverein in leven, dood en verdrukking. Hij zegt “Ik ken” (vs. 9). Geen haar valt van ons hoofd zonder Zijn weten.

Als het verval eenmaal ingezet is, gebruikt God de Satan en de vijandschap van de wereld om te beletten dat zijn volk verder afdwaalt en om het geestelijk leven van de gelovigen te oefenen. Zij moeten leren dat de hemel de plaats is waar ze thuis horen, en niet de aarde. Zo horen we bij Smyrna over vervolgingen. “Zie, de duivel zal sommigen van u in de gevangenis werpen, opdat u verzocht wordt” (2:10).

Zelfs van de Heer Jezus leren we: “Hoewel Hij de Zoon was, nochtans gehoorzaamheid geleerd heeft, uit hetgeen Hij heeft geleden” (Heb 5:8). Juist door tegenstand en verachting kwam alles wat in Hem was aan het licht, totdat Hij aan het kruis kwam. Hij moest Satan overwinnen zodat Hij tot anderen kon zeggen: “Wie overwint, zal Ik geven met Mij te zitten op Mijn troon, zoals ook Ik overwonnen heb” (Op 3:21).

Bij Job maakte God van Satan gebruik om Job te brengen op het punt waar Hij hem kon zegenen, namelijk het besef van het kwaad dat in zijn hart leefde. Die les had Job niet op een andere manier kunnen leren.

Ook Paulus, die het paradijs had gezien (2Kor 12:1-10), werd een “doorn in het vlees” gegeven, “een engel des satans, dat hij mij met vuisten slaan zou, opdat ik mij niet zou verheffen” (vs. 7). Hij bad driemaal tot de Heer of Hij dat wilde wegnemen, maar dat kon niet, omdat Paulus anders hoogmoedig zou worden. Hij kreeg wel de verzekering: “Mijn genade is u genoeg” (vs. 9).

Aan Petrus zei de Heer: “Simon, Simon, ziet, de satan heeft ulieden zeer begeerd om te ziften als de tarwe; Maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude; en gij, als gij eens zult bekeerd zijn, zo versterk uw broeders. En hij zeide tot Hem: Heere, ik ben bereid, met U ook in de gevangenis en in de dood te gaan. Maar Hij zeide: Ik zeg u, Petrus, de haan zal heden niet kraaien, eer gij driemaal zult verloochend hebben, dat gij Mij kent” (Luk 22:31-34). Petrus had dit ziften nodig, omdat hij op zichzelf vertrouwde. Toen Satan het kaf van het koren gescheiden had,

kon de Heer Petrus gebruiken: “als gij eens zult bekeerd zijn, zo versterk uw broeders” (Luk 22:32).

Wat betekent de “synagoge van Satan”?

Smyrna had af te rekenen met Judaïsten die, als instrumenten van de Satan, hun valse leer probeerden in te voeren. Zij vormden een “synagoge van de Satan”. Een synagoge is een Joodse leerschool. Hiermee wordt de invloed aangegeven van het Joodse denken op de christenheid, waarbij men het Joodse systeem van priesterschap, klasseonderscheid tussen geestelijken en leken, altaardienst, leerscholen, zoals indertijd bij de Farizeeën, Sadduceeën, e.d. wilde invoeren. De invloeden ervan zien we tot op heden voornamelijk in de Katholieke en Oosters-Orthodoxe kerken.

Smyrna had te maken met het Jodendom, een godsdienst die met de wereld, met de aarde, verbonden was. Er waren dan ook priesters nodig als verbindingsschakel tussen de mens en God. Deze aardse inzetten hielden de mens op een afstand van God. Voor ons geldt echter dat wij *uit* de wereld en *in* het heiligdom gebracht zijn waar God Zelf is, binnen het voorhangsel. Wij *zijn* priesters (1Pet 2:5, 9; Op 1:6). Er is geen menselijke priesterklasse meer nodig tussen ons en God in.

De Judaïstische geest was in Smyrna binnengeslopen. Het aantal christenen was enorm toegenomen wat op de mensen een grote indruk maakte. De Kerk kreeg aanzien in de wereld, en als de wereld niet uit de Kerk wordt gehouden, komt de wereld naar de Kerk! Als snel kreeg de Judaïstisch geïnspireerde priesterhiërarchie veel aanzien.

Smyrna correspondeert met de periode van Romeinse vervolgingen in de vroege kerkgeschiedenis. “Tien dagen” kan een verwijzing zijn naar tien grote vervolgingen die onder tien Romeinse keizers zou plaatsvinden (van Nero in 64 nC tot en met Diocletianus), maar het lijkt me moeilijk om precies 10 keizers aan te wijzen. Een tweede interpretatie ziet in de verdrukking van tien dagen de zwaarste christenvervolging, die plaatsvond onder keizer Diocletianus¹⁵ (zie plaatje) en die tien jaar duurde (303-312 nC). Christenen moesten het kleed van deze tiran zoenen en uitroepen “*Dominus et Deus*” (mijn Heer en mijn God). Een derde interpretatie zegt dat de tien dagen een symbolische voorstelling zijn van een bepaalde, beperkte tijdsspanne (vgl. Gen 24:55 en Dan 1:12).

De vermaarde opziener (bisschop) van Smyrna, Polycarpus¹⁶, stierf er de marteldood (167 nC). De “Joden” (vers 9) speelden een hoofdrol in het beschuldigen van de hoogbejaarde (86 jaar) “apostolische vader” en droegen zelfs ijverig hout aan voor de brandstapel¹⁷.

Wie trouw is tot de dood zal de “kroon” van het leven (dit is het opstandingsleven) ontvangen die weggelegd is voor degenen die in de beproevingen standhouden (vgl. Jak 1:12). Wie overwint zal van de tweede dood (dit is de eeuwige dood) geen schade lijden. Deze zegeningen gelden ook voor alle gelovigen, maar het is een troost voor Smyrna dat de vijand hun slechts de eerste dood kan doen sterven. De tweede dood was reeds overwonnen (vgl. Mat 10:28).

---

¹⁵ Diocletianus: Romeins keizer, van 284 to 305. Hij is vooral bekend omdat hij in 303 toestemming gaf voor een hernieuwde vervolging van de christenen. Deze christenvervolging ging na zijn troonsafstand in 305 nog door tot 312.

¹⁶ Polycarpus: (Gr. *Polukarpos*) (gestorven Smyrna 155, 156 of in de jaren 160 n.C.), een van de Apostolische Vaders, bisschop van Smyrna, stierf als martelaar op zeer hoge leeftijd, mogelijk negentig jaar oud. Hij zou leerling van de apostel Johannes zijn geweest. Ignatius van Antiochië had op zijn reis naar Rome een ontmoeting met hem te Smyrna en schreef vanuit Troas nog een brief aan hem en zijn Gemeente. Veel later vertegenwoordigde hij de quatordecimanen in Rome. Bekend is van hem een Brief aan de christenen van Philippi (in feite waarschijnlijk twee, reeds vroeg samengevoegde brieven), die hem een afschrift van de brieven van Ignatius hadden gevraagd. Het verhaal van zijn marteldood is bekend door het Martyrium Polycarpi, een brief van de gelovigen uit Smyrna aan die van Philomelion in Phrygië. Het bevat stukken van een zekere Marcion die kort na Polycarpus' dood geschreven zijn, waardoor het een van de oudste martelaarsakten is. (Encarta 2002).

¹⁷ In een bekend verslag uit de oude kerk Smyrna, getiteld “De brief van de Kerk te Smyrna betreffende het martelaarschap van de heilige Polycarpus”, geschreven in het jaar van zijn dood (167 nC), wordt verteld dat de Joden zeer ijverig hout aansleepten voor de brandstapel waartoe de Romeinse overheid Polycarpus had veroordeeld. (zie b.v. http://www.geocities.com/Athens/Ithaca/7730/Christian_martyrs/Polycarp.html).

III. PERGAMUS¹⁸ - De wereld woont in de Kerk, vanaf 313 tot 600

2: 12-17

En schrijf aan de engel van de gemeente in Pergamus: Dit zegt Hij Die het tweesnijdende, scherpe **zwaard** heeft. ¹³ Ik ken uw werken, en waar u woont, namelijk **waar de troon van de satan is**. U houdt vast aan Mijn Naam, en u hebt het geloof in Mij niet verloochend, zelfs niet in de dage, van **Antipas**, mijn getrouwe getuige, die gedood werd bij u, **waar de satan woont**. ¹⁴ Maar Ik heb enkele dingen tegen u, namelijk dat er onder u zijn die zich houden aan de leer van **Bi-leam**, die aan Balak leerde voor de kinderen Israëls een struikelblok neer te leggen, opdat zij afgodenoffers zouden eten en hoererij bedrijven. ¹⁵ Zo zijn er ook onder u die zich houden aan de leer van de **Nikolaïeten** en dat haat ik. ¹⁶ Bekeer u. Zo niet, dan kom ik spoedig tot u en zal tegen **hen** oorlog voeren met het zwaard van Mijn mond. ¹⁷ Wie oren heeft, laat hij horen, wat de Geest tot de gemeenten zegt. Aan wie overwint, zal ik geven te eten van het verborgen manna, en Ik zal hem een witte steen geven en op die steen een nieuwe naam geschreven, die niemand kent dan die hem ontvangt.

Pergamus: de periode waarin de Kerk afhankelijk gemaakt wordt van de staat (“caesarpapisme”), sedert de kerstening van het Romeinse rijk onder Constantijn de Grote (312-337). Sterke toename van heidense invloeden (dit is afgoderij en geestelijke hoererij), heiligenverering, mystiek, ascese, “christelijke” feestdagen. Tegenover de Arianen¹⁹ staat een getrouwe Athanasius²⁰ in de Kerk.

Vergelijking met vorige brief: deze brief is gericht aan een Gemeente “waar de troon van de satan is ... waar de satan woont”. Met het “tweesnijdende, scherpe zwaard” (vs. 12) vertoont de Heer zich dan ook met een ander karakter aan deze Gemeente. Niet de rustige beoordelaar van Efeze. Niet de trooster van verdrukten zoals in Smyrna. Hij vertoont zich nu als Rechter met het zwaard van Gods Woord (Heb 4:12). De toestand is ernstiger geworden. Na de vervolgingsperiode ontpopt de Satan zich als “engel van het licht” (vgl. 2Kor 11:14). Hoe? In 313 bekeert keizer Constantijn zich tot het Christendom. De keizers werden christenen en het Christendom werd staatsgodsdienst. Er was niet alleen geen verdrukking meer, maar het werd zelfs voordelig om christen te worden. De beste posten waren voorbehouden aan christenen. Velen lieten zich dopen maar waren niet werkelijk bekeerd. Zij stelden zich onder de bescherming van de keizer en daarmee van de wereld. De duivel is de overste van de wereld, de god van deze eeuw (vgl. Joh

---

¹⁸ Pergamus, Grieks *pergamos*. Strong's 4010: pergamos, van 4444: “versterkt”. Strong's 4444: purgos: “toren” of “kasteel”. Prisma G/N: *pergamos*: (poëtisch) burcht; *purgos*: toren, bastion, muur met torens; burcht, fort. Aesculapius, de “god van Pergamus” werd hier aanbeden, onder het embleem van een slang. Ook stond hier het grote troonachtige altaar van Zeus, gebouwd onder Eumenes II rond 180 vC (staat nu in een museum te Berlijn). <http://www.zianet.com/maxey/Asia5.htm>. Toen Babylon in verval raakte verhuisde de Babylonische hogepriester en de zijnen naar Pergamus. Met zich mee namen zij hun heilige boeken met hun occulte leer. Deze boeken werden opgeborgen in de bibliotheek van Pergamus. Pergamus had zo'n enorme bibliotheek dat deze wedijverde met die van Alexandrië. In Pergamus werd het *Charta Pergamena* uitgevonden, oftewel “perkament”. Hier dankt de stad “Pergamus” ook zijn naam aan. Het perkament verving al snel het Egyptische papyrus, tot ongenoegen van Alexandrië. <http://www.levendwater.org/hoofdstukken/B54-H1.htm>.

¹⁹ Arianen: → Arianisme, de van de 4de tot de 6de eeuw sterk verbreide leer van de Alexandrijnse priester Arius (gest. 336), die Christus' godheid ontkende en in hem een schepsel zag, zij het ook het allerhoogste schepsel, nl. de vóór de tijd door God voortgebrachte Logos. Zijn opvattingen werden door het concilie van Nicea (325) veroordeeld, maar begunstigd door o.a. keizer Constantius bleef het arianisme binnen het Romeinse Rijk een machtige stroming, totdat het op het concilie van Constantinopel (381) opnieuw veroordeeld werd. Buiten het Rijk hield het daarna nog lange tijd stand onder de pas gekerstende Germaanse volken, totdat het definitieve einde kwam met de bekering van de Franken tot het Romeinse christendom (Encarta 2002).

²⁰ Athanasius: (Alexandrië ca. 295 - aldaar 2 mei 373), patriarch van Alexandrië, kerkleer, is een van de zeer markante figuren uit de vroeg-christelijke Kerk, die een diepe indruk heeft gemaakt op zijn tijdgenoten. Velen hebben hem gehaat om zijn vastheid in geloof en zijn vasthoudendheid aan een geloofsformule, doch bij anderen heeft dit de liefde en eerbied voor hem slechts doen toenemen ... Als diaken vergezelde hij zijn bisschop Alexander (313–328) naar het concilie van Nicea (325; zie Concilies van Nicea). In de jaren hieraan voorafgaand was hij zonder twijfel reeds een waardevol medewerker geworden van de bisschop in diens strijd rond het Meletiaans schisma en tegen de leer van Arius ... (Encarta 2002).

12:31; 2Kor 4:4). Wie een deel van de wereld wil zijn, die plaatst zich op het terrein waar de duivel zijn macht uitoefent, oftewel “waar de troon van de satan is”.

De komst van de Heer: De Heer spreekt een voorwaardelijk oordeel tegen hen uit: “Bekeer u. Zo niet, dan kom ik spoedig tot u en zal tegen hen oorlog voeren met het zwaard van Mijn mond” (2:16; vgl. 19:15). Hier wordt onderscheid gemaakt tussen twee groepen: 1. “u”, de aangeschreven engel van de Gemeente, die staat voor de nog aanwezige kern van getrouwen, 2. “hen”, de ontrouwen die de valse leringen van Bileam en de Nikolaïeten aanhangen. Dit betekent nog niet noodzakelijk de wederkomst van Christus, maar wel Jezus’ oordeel aan het eind van de “Pergamus-periode”. Zie schema “het tijdperk van de Gemeente”.

Pergamus “woont waar de troon van de satan is”. Dit betekent dat ze een deel is van de wereld. De Gemeente is uit de wereld getrokken en ééngemaakt met de Overste in de Hemel. Daarom is het onnatuurlijk wanneer christenen zich vaste voet zoeken, zich thuis voelen, in de wereld, “daar waar de troon van de Satan is”.

“Overspelers en overspeelsters, weet gij niet, dat de vriendschap der wereld [*kosmou*] een vijandschap Gods is? Zo wie dan een vriend der wereld [*kosmou*] wil zijn, die wordt een vijand van God gesteld” (Jak 4:4).

“Want wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de machthebbers van de wereld [*kosmokratoras*], van de duisternis van dit tijdperk, tegen de geestelijke boosheden in de lucht” (Ef 6:12).

“Wij weten, dat wij uit God zijn, en dat de gehele wereld [*kosmos*] in het boze ligt” (1Joh 5:19).

Zie ook De Christen en Politiek: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Christen-en-politiek.pdf>

Christenen zijn nog wel *in* de wereld, maar God wil niet dat ze leven *zoals, als van* de wereld. Pergamus heeft zich niet vastgehouden aan het hoofd (Kol 2:19) maar heeft een aards karakter aangenomen. Paulus daarentegen zei: “Want het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin” (Filip 1:21). Eén kenmerk voor een verwereldlijkte godsdienst is het vasthouden aan inzetten die tussen God en de mens instaan: “Indien gij dan met Christus de eerste beginselen der wereld zijt afgestorven, wat wordt gij, gelijk of gij in de wereld leeft, met inzetten belast? Namelijk raak niet, en smaak niet ... naar de geboden en leringen der mensen” (Kol 2:20-21).

De Heer kan evenwel de wereld gebruiken, om de Kerk te beproeven zoals in Smyrna, maar als de Kerk de wereld liefheeft kan de Heer de valstrik niet wegnemen of Hij zou de wereld zelf moeten oordelen. Zo ziet men hoe subtiel de Satan tewerk gaat, door gebruik te maken van de wereldse geest in de Kerk. Een valse profeet (in de voorstelling van Bileam) bracht Pergamus ertoe een verbinding aan te gaan met de plaats van Satans troon, met de wereld die hen niet langer vervolgde. In Smyrna stond de Satan nog *buiten* als vervolger, maar in Pergamus is hij *binnen* geslopen als verleider. Nu zat de Gemeente op het terrein van de Satan en hij vervolgt hen dan ook niet meer, maar hij geeft aan de gelovigen zoveel van de wereld als die maar kan geven. “Ze is mij overgegeven”, zei de duivel tegen Christus in Luk 4:6, “ik geef ze, wie ik ook wil”. Voortaan zal het hart van de gelovigen uitgaan naar de wereld, in plaats van naar hun opgestane Heer, “Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn” (Mat 6:21).

Er zijn dus voor de Gemeente maar twee mogelijkheden: ofwel is ze een trouwe maar vervolgde, lijdende Kerk, óf ze komt ertoe haar gemak te zoeken *in de wereld*. Dit is tegen haar roeping *uit de wereld* in:

“Als u van de wereld zou zijn, zou de wereld het hare liefhebben; maar omdat **u niet van de wereld bent**, maar Ik u **uit de wereld heb uitverkoren**, daarom haat de wereld u” (Joh 15:19).

“Ik heb hun Uw woord gegeven; en de wereld heeft hen gehaat, **omdat zij niet van de wereld zijn, zoals Ik niet van de wereld ben**. ... **Zij zijn niet van de wereld, zoals Ik niet van de wereld ben**” (Joh 17:14-16).

In Efeze was het verval begonnen door het verlaten van de eerste liefde. In Smyrna was er vervolging uitgebroken waardoor ze weer tot God teruggebracht werden. In Pergamus heeft de valse

leer van Bileam (of Balaäm) de Kerk terug naar de wereld gekeerd, haar werelds gemaakt. Vergelijk de tweede brief van Petrus:

“Die de rechte weg verlaten hebbende, zijn verdwaald, en volgen de weg van Balaäm, de zoon van Bosor, die het loon der ongerechtigheid liefgehad heeft ... De hond is weergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel; en de gewassen zeug tot de wenteling in het slijk” (2Pet 2:15-22).

In Thyatira was de interne verleidende Izebel (of Jezabel) zó thuis in de Gemeente dat daar “haar kinderen” (2:23) werden geboren: die dus waren voortgekomen uit het kwaad zelf.

Wie was Bileam?

“Bileam, was eertijds de zoon van Beor, een heidense ziener uit Pethor (= Assyrisch Petur aan de Eufraat) wordt na Israël's overwinning over de Amorieten door Balak, de koning der Moabieten, geroepen om Israël te vervloeken, Num 22-24; Deut 23:5; ook Num 31:8,16; Joz 13:22 ... Als verleider brengt Bileam met arglistige raad Gods volk ten val, wanneer hij Israël door zijn vrouwen tot de onachtige Baäldienst der Moabieten en Midianieten verlost, Num 25:1vv; 31:16 ...” (Encyclopedie van het Oude en Nieuwe Testament, Bosch & Keuning, Baarn).

Jezus prijst nu de Gemeente. Zoals Lot, alhoewel hij in Sodom woonde, toch had vastgehouden aan God, had ook Pergamus de naam van de Heer niet prijsgegeven en het christelijk geloof niet verloochend, zelfs niet in de dagen van Antipas. Antipas betekent “in de plaats van alles/allen”²¹ en wordt “mijn trouwe getuige” genoemd; vergelijk dit met de betiteling van Christus in 1:5: “Die de getrouwe Getuige is”! We hebben hier te maken met één enkele getuige die het opnam tegen alle anderen. In de profetische uitleg, kunnen wij denken aan de trouwe Athanasius (295-373), die het opnam voor de Godheid van Christus en daarom tegen Arius (→ Arianisme²²). Arius leerde dat Christus niet aan de Vader gelijk was, maar alleen zijn voornaamste schepping, en dat hij als mens in staat bleef zich in zedelijk opzicht te ontplooien. Het Arianisme vinden we tot op heden terug in de dwaalleer van o.a. Jehovah's getuigen en Mormonen.

Twee verschrikkelijke dingen zag de Heer in Pergamus: de leer van Bileam en de leer van de Nikolaïeten.

Er waren er die aan de leer van Bileam vasthielden (2:14). Bileam was een profeet die zijn positie misbruikte om zijn eigen belangen te dienen (Num 22-24). Hij trachtte het volk van God met de heidenen te vermengen (Num 31:16 en 25:1-9). Bileams leer bestond erin de waarheid listig te vermengen met leugen, goed met kwaad, om zo Gods volk te verderven. Zij die in Pergamus meenden dat de gelovigen zich rustig in zekere mate met de wereld konden vermengen, hingen bewust of onbewust de “leer van Bileam” aan. Sinds de vierde eeuw werd in verschillende landen de christelijke leer vermengd met plaatselijke heidense leringen en gebruiken en dat leidde tot afgoderij, geestelijke hoererij.

Er waren er ook die aan de leer van de Nikolaïeten²³ vasthielden (2:15). Zie: “Wie zijn de Nikolaïeten?” In Efeze troffen we slechts de werken der Nikolaïeten aan (zie Efeze). Hier zien we het uitgegroeid als leer.

²¹ Anti = *in de plaats van*. In het Nederlands heeft anti wel de betekenis van “tegen” (antimilitarist, antipapist), maar het Griekse woord anti betekent *in de plaats van*. Zo is het bijvoorbeeld ook vertaald in Mattheüs 2:22: “Toen hij hoorde, dat Archelaüs koning in Judea was *in de plaats van* [anti] zijn vader Herodes ...”. Dit verklaart tevens het begrip antichrist: in de plaats van Christus. (<http://home01.wxs.nl/~cna/tekenen.htm>).

²² Arianisme, de van de 4de tot de 6de eeuw sterk verbreide leer van de Alexandrijnse priester Arius (gest. 336), die Christus' godheid ontkende en in hem een schepsel zag, zij het ook het allerhoogste schepsel, nl. de vóór de tijd door God voortgebrachte Logos. Zijn opvattingen werden door het concilie van Nicea (325) veroordeeld, maar bevestigd door o.a. keizer Constantius bleef het arianisme binnen het Romeinse Rijk een machtige stroming, totdat het op het concilie van Constantinopel (381) opnieuw veroordeeld werd. Buiten het Rijk hield het daarna nog lange tijd stand onder de pas gekerstende Germaanse volken, totdat het definitieve einde kwam met de bekering van de Franken tot het Romeinse christendom (Encarta 2002).

²³ Leer van de Nikolaïeten: volgens Darby moeten we bij de Nikolaïeten denken aan een leer die inhield dat je gerust verkeerde daden kon doen. Dat was het zogenaamde antinomianisme: het in naam van de vrijheid zich verzetten tegen de wet, hier die van God, maar ook Christus, terwijl het verderf binnen de Gemeente hand in hand ging met een verbinding met de wereld. Wijsgerig komt het antinomianisme reeds voor bij sofisten als Hippias en Antifon van Athene, en theologisch bij de oude gnostici die de Mozaïsche zedenwet geringschatten.

Vanuit Smyrna heeft de invloed van de “synagoge van de Satan” er uiteindelijk voor gezorgd dat de positie van de heerszuchtigen werd versterkt. Het Jodendom kende onderscheid tussen geestelijken en leken. Men heeft daarbij 1Pet 5:3 vergeten om niet “als heerschappij voerende over het erfdeel [des Heeren]” te fungeren. Uit de kerkgeschiedenis blijkt dat er langzamerhand een systeem ontstond van geestelijke ambtsdragers, wat later tot de Katholieke Kerk zal uitgroeien. Al in de tweede eeuw werden er *bisschoppen* (verbastering van *epískopos*, opziener) boven *priesters* (verbastering van *presbuteroi*, ouderlingen²⁴) gesteld. Volgens Ignatius²⁵ moesten de bisschoppen als God Zelf vereerd worden en mocht niets in de gemeenten gedaan worden zonder hun toestemming²⁶. In de derde eeuw werd de Romeinse bisschop Cyprianus²⁷ voor het eerst *papa* (= vader) genoemd; van dit woord is ons woord *paus* afgeleid.

Het is wonderlijk hoe Jezus deze naamgeving (abt²⁸, papa of paus, pater, eerwaarde vader, kerkvader, concilievader, heilige Vader) voorzien heeft en dat men tóch heeft gemeend het verbod “gij zult niemand uw vader noemen op de aarde” (Mat 23:9a) figuurlijk te moeten opvatten. Het gebruik van zulke aanspreekvormen als “eerwaarde vader” of “father” en “heilige vader” is een pure schande - het is een betiteling die alleen God toekomt: “want Eén is uw Vader, namelijk Die in de hemelen is” (Mat 23:9b). Verder is er ook nog het gebruik in de Kerk om van paus naar bisschop, van bisschop naar lagere geestelijkheid en van priester naar leek de neerbuigende term “mijn zoon” aan te wenden. Ook protestanten gaan in de fout wanneer zij de titel “dominee” gebruiken, want dat komt af van het Latijnse *dominus*: heer, en wij hebben als christenen, binnen de Kerk dus, slechts één Heer (Ef 4:5)! Deze éne Heer zei: “Eén is uw Meester, namelijk Christus; en gij zijt allen broeders” (Mat 24:8). Zij die onderwijzen moeten dat doen als dienende, niet als meesters (Mat 20:26-28).

Leo I beweerde dat de bisschop van Rome de opvolger was van Petrus.²⁹ In het begin van de Christelijke kerk was de bisschop of opziener (*episkopos*) van de gemeente te Rome niet meer dan de bisschop van een andere gemeente. Maar omdat Rome de hoofdstad van het Romeinse Rijk was, het toenmalige wereldrijk, werd die bisschop langzamerhand belangrijker dan andere bisschoppen. Dit ging eeuwenlang zo door, totdat omstreeks de 5de of 6de eeuw de de titel “paus” exclusief op de bisschop van Rome werd toegepast. Hij beeldde zich in dat alle gemeenten aan hem onderworpen waren, en dat bovendien alle mensen naar hem moesten luisteren.

Pergamus ondergaat de invloed van het wereld van Satan, maar de getrouwen die niet tot deze wereld willen behoren, en dus vreemdelingen zijn, ontvangen ‘woestijnvoedsel’, het “verborgen manna³⁰” in de ark (Ex 16:33; Heb 9:4). Het manna is een voorstelling van Jezus, als het “Brood des levens” (Joh 6:31-33, 48-51) dat de getrouwen van Pergamus als voedsel krijgen tijdens hun pelgrimsreis.

---

²⁴ *Priester* heet in het Grieks *iereus*. Ons woord *priester* (NL, D), *priest* (E) *prêtre* (F), *il prete* (It), komt niet voort uit *iereus* maar uit *presbuteros*. Ons woord *priester* is dus een verbastering van *presbuteros* en heeft een geheel andere betekenis gekregen dan het oorspronkelijke en bijbelse *presbuteros* (*ouderling*, *oudste*).

²⁵ Ignatius, Bisschop van Antiochië, ook Theophorus genoemd. Gestorven vóór 118 nC.

²⁶ Zie de “Brief van Ignatius aan de Trallianen”. Te vinden op b.v. <http://www.churchhistory.net/documents/ign-trl.html>, of http://www.poe.org/documents/Other_Religions/Cult_of_the_One_God/TRALLIANS.htm.

²⁷ Cyprianus, eigenlijk Thascius Caecilius Cyprianus (Carthago tussen 200 en 210 – aldaar 14 sept. 258), bisschop van Carthago, geboren in de hoofdstad van het Romeinse Africa, werd retor, maar ontving in 246 of 247 de christelijke doop van de presbyter Caecilianus en werd twee of drie jaar later door de stem des volks tot bisschop gekozen (Encarta 2002). Van hem is de uitspraak: “Ubi Papa, ibi ecclesia” (zo de paus, zo de kerk). Het Latijnse *papa*, toegepast op bisschop en paus, komt van het Griekse *pappas*: papa, vadertje, wat overeenkomt met ons Franse en Nederlandse *papa*. In de Textus Receptus komt de term *pappas* niet voor, maar wel *abba*: vader.

²⁸ Abt komt van het Latijnse *abbas* en het Griekse *abba*: vader.

²⁹ Leo I, bijgenaamd “de Grote”, was bisschop van Rome in 440-461. Encarta 2002 zegt onder *Paus*: sedert ca. de 6de eeuw de exclusieve titel van de bisschop van Rome in diens functie van gezagvol eenheidscentrum van de Rooms-Katholieke Kerk.

³⁰ Verborgen manna: Darby zegt dat het “verborgen” manna duidt op Jezus’ verwachting dat de getrouwen nu in het “verborgen” trouw zouden zijn. De Gemeente was als zodanig en openbaar in de wereld gaan wonen en als noodzakelijke consequentie moet een trouwe gelovige dan in het verborgene voor God leven, in de kracht van het Woord, in de innerlijke verbinding met zijn Heer, om daardoor de kracht te ontvangen om trouw te zijn.

Zij krijgen ook “een witte keursteen” met een “nieuwe naam” erop geschreven. Het is niet geheel duidelijk wat die witte steen betekent. In gerechtshoven werd een witte steen gegeven als teken van vrijspraak, in tegenstelling met een zwarte steen die veroordeling betekende. Een witte steen was ook een “tessera”, een toegangsbewijs tot belangrijke sociale evenementen, en het werd geschonken aan de armen als voedselbon, en aan overwinnaars bij de spelen. De nieuwe naam is de naam van de gelovige waarmee hij ingeschreven staat in de hemel (vgl. Luk 10:20; Heb 12:23). Het gaat hier om een persoonlijke relatie van de Heer met elk van deze overwinnaars in Pérgamus.

Darby: er is niets waardoor we zó de goedkeuring van Christus in ons leven met Hem kunnen ervaren, als trouw wanneer het verderf is ingetreden. Als er sprake is van verkeerde leer in de Gemeente, vraagt de Heer van ons (evenals bij vervolging, en in welk ander geval dan ook) om te overwinnen. Van hem, die een oor heeft om te horen wat de Geest tot de gemeenten zegt, verwacht de Heer dat hij het kwaad overwint dat de Gemeente in zijn greep heeft gekregen.

IV. THYATIRA³¹ - De middeleeuwse Kerk heerst over de wereld, van 600 tot 1500

2: 18-29

En schrijf aan de engel van de gemeente in Thyatira: Dit zegt de Zoon van God, Die ogen heeft als een vuurvlam en voeten als blinkend koper: ¹⁹ Ik ken uw werken en de liefde en het dienstbetoon en het geloof en uw volharding en uw werken en dat uw laatste werken meer zijn dan de eerste. ²⁰ Maar Ik heb enkele dingen tegen u, dat u de vrouw **Izébel**, die van zichzelf zegt dat ze een profetes is, ongemoeid haar gang laat gaan om te onderwijzen en Mijn dienstknechten te misleiden, zodat zij hoererij bedrijven en **afgodenoffer eten**. ²¹ En Ik heb haar tijd gegeven, opdat zij zich van haar **hoererij** zou bekeren, maar zij heeft zich niet bekeerd. ²² Zie, Ik werp haar op het ziekbed. Ook hen die met haar **overspel** bedrijven, breng ik in **grote verdrukking**, als zij zich niet bekeren van hun werken. ²³ En **haar kinderen** zal Ik door de dood ombrengen en alle gemeenten zullen weten, dat Ik het ben, Die nieren en harten doorzoek en Ik zal u geven een ieder naar uw werken. ²⁴ Maar Ik zeg tot u, de overigen in Thyatira, voor zover zij deze leer niet hebben, en die de diepten van de satan niet hebben leren kennen (zoals ze zeggen): Ik zal u geen andere last opleggen, ²⁵ dan deze: **Houd vast aan wat u hebt** totdat Ik zal komen. ²⁶ En aan hem die overwint en mijn werken tot het einde toe bewaart, zal Ik macht geven over de volken. ²⁷ En hij zal hen hoeden met een ijzeren staf - zij zullen als kruiken van een pottenbakker verbrijzeld worden - zoals ook Ik die macht van Mijn Vader heb ontvangen. ²⁸ En Ik zal hem de morgenster geven. ²⁹ Wie oren heeft, laat hij horen wat de Geest tot de Gemeenten zegt.

---

³¹ Thyatire of Thyatira heet tegenwoordig Akhisar, een stad in de provincie Manisa van Turkije (Encarta 2002). Velen geloven dat de naam *Thyatira* voortkomt van de Griekse woorden *thea* (godin) en *tyrannos* (tiran of heerser). Langs deze weg gelooft men dat *thyatira* betekent: “geregeerd door een vrouw”. Anderen zeggen dat het voortkomt uit *thuo* (offeren) en daarom betekent: “voortdurend offer”, zodat het refereert naar het martelaarschap door de hand van de Roomse kerk. Belangrijk is ook dat Tyrus blijkbaar te maken heeft met de stichting van Thyatira, om een tweede Tyrus te worden na haar vernietiging door Alexander de Grote. Izebel was de dochter van Ethbaäl (1Kon 16:31), koning-priester van Baäl in Tyrus. Door haar huwelijk met Achab werd het Tyrisch-Israëlitisch bondgenootschap bezegeld. Zie: “Wie was Izebel (of Jezabel)?”

Thyatira: de periode van de middeleeuwse Kerk. De na de val van het West-Romeinse rijk is er een snelle opkomst van het pausdom, vooral sinds Gregorius de Grote (590-604), en van een “christelijk” Germaans rijk, vooral sinds Karel de Grote (768-814, vanaf 800 keizer). Heftige machtsstrijd tussen keizer en paus (investituurstrijd), waarin de paus in de dertiende eeuw zegeviert (Innocentius III, Bonifatius VIII). In de veertiende en vijftiende eeuw achteruitgang en tenslotte afschuwelijk moreel verval van het pausdom. Een getrouw overblijfsel wordt gevonden in Waldenzen³², Lollarden³³, Hussieten³⁴ en anderen, die niet veel licht bezaten maar die op tal van manieren de Heer trouw bleven

Vergelijking met vorige brief: deze brief sluit wat betreft de beschrijving van de toestand ten nauwste aan bij de vorige. De toestand van Pergamus gaat in feite geleidelijk in die van Thyatira over. Er is slechts een graadueel en geen principiële verschil: van Bileam naar Izebel. In Pergamus is sprake van valse leraars zonder meer, in Thyatira krijgen ze vrij spel, men laat ze begaan. Waren in Pergamus de getrouwen in de meerderheid, in Thyatira zijn ze in de minderheid. In Pergamus was er sprake van Bileam, die van *buitenaf* het godsvolk tot afgoderij verleidde - in Thyatira krijgen we een Izebel die een profetes is *temidden van* het godsvolk (2:20-21), die hetzelfde kwaad als dat van Bileam van *binnenuit* bewerkte. Langzaam maar zeker treden de “donkere middeleeuwen” in. De Bijbel werd een gesloten boek. Bijgeloof, heiligenverering en afgoderij kenmerken deze periode. Met Thyatira wordt een dieptepunt aangegeven van de Kerk, zoals Israël onder Achab zijn dieptepunt bereikte.

De komst van de Heer: Thyatira blijft bestaan tot de komst van de Heer zoals blijkt uit de term “grote verdrukking” in 2:22. Dit wijst op de “grote gerdrukking” (7:14), waarin de wereldkerk van Rome geoordeeld zal worden in de gedaante van het “het grote Babylon” van Op 17 en 18. Vermits Izebel zich niet wil bekeren van haar hoererij (2:21), zal deze ernstige vorm van afgoderij en vermenging met het heidendom blijven voortbestaan tot de komst van de Heer. Zie schema “het tijdperk van de Gemeente”.

Dit is de periode van de Roomse Kerk tijdens de middeleeuwen, een zeer lange periode van 900 jaar. Zij blijft bestaan tot aan de komst van de Heer (vers 22, 25, 26). De periode begon rond 600 toen Gregorius I³⁵ tot paus werd gekozen. Hij was de eerste paus die gezag had over de hele christelijke Kerk. Deze toestand bleef voortduren, tot rond het jaar 1500 toen de Hervorming een aanvang nam.

In Pergamus kreeg de Kerk de bescherming van de wereld. In Thyatira is het de Kerk die over de wereld heerst. Dat is precies het omgekeerde.

Het is niet maar de Zoon van Maria die Thyatira oordelend toespreekt. De Roomse Kerk stelt de Heer Jezus graag achteruit, maar Hij spreekt als “Zoon van God”. Zijn ogen als een “vuurvlam”

---

³² Petrus Waldes, de stichter van de “Armen van Lyon”, ook Waldenzen genoemd. Zij belijden o.a.: “Op de maagd Maria, moeten wij geen enkele hoop stellen, want zij is geen voorspraak voor de zondaren. Ook biechten aan een priester is niet nodig. En de Heere Jezus is niet lichamelijk aanwezig in het brood en de wijn van het Heilig Avondmaal, maar Hij is in de hemel”. www.decatechisant.nl/.

³³ Wycliff (1328-1384) leidde veel mannen op in kennis van de Bijbel om twee aan twee het land door te gaan en van huis tot huis of van dorp tot dorp te preken. Ze zijn geen officiële predikanten. Ze zijn niet door een bisschop als zodanig aangesteld, maar ze kennen hun Bijbel en ze verkondigen in alle eenvoudigheid het Woord van God. Deze mannen worden ‘Lollarden’ genoemd. Deze naam komt van het oude woord ‘lollen’ (Eng. *to lull*; zie Van Dale) dat ‘prevelen’ betekent. Ze bidden waarschijnlijk veel zachtjes (net als Hanna in de tempel van Silo). www.decatechisant.nl/.

³⁴ Het werk van John Wycliff in Engeland draagt ook vrucht in Oost-Europa. In Tsjechië, vroeger geheten Bohemen. De koningshuizen van Engeland en van Bohemen zijn door huwelijk met elkaar verbonden en daarom studeren er nog al wat Boheemse studenten in Engeland en nogal wat Engelse studenten in Praag, de hoofdstad van Bohemen. In 1369 wordt Johannes geboren in het plaatsje Husinec. Daarom noemt men hem Johannes Hus. Hij wordt de hervormer van Bohemen. www.decatechisant.nl/.

³⁵ Gregorius I, bekend als Gregorius de Grote (Rome ca. 540 – aldaar 12 maart 604), paus van 590 tot 604, de grootste paus op de overgang van Oude Kerk naar middeleeuwen, stamde uit een Romeinse senatorenfamilie; van 572 tot 573 was hij stadsprefect. In 575 trok hij zich uit het openbare leven terug in het door hem gestichte Andreasklooster op de Clivo Scauri, het familiebezit te Rome. Op verzoek van paus Pelagius II ging hij in 579 naar Constantinopel, waar hij tot 585 diens vertegenwoordiger bleef bij de Byzantijnse keizers. Na de dood van Pelagius (7 febr. 590) werd hij bij acclamatie tot diens opvolger gekozen (bisschopswijding 3 sept. 590). (Encarta 202).

stellen voor dat hij alles oordelend (vuur) doorzoekt, als Rechter. Zijn voeten als blinkend koper, gloeiend gemaakt in een oven, staan symbool voor Gods oordeel over de zonde. Zie 1:14, 15. Hij zal alles doorgronden en alles oordelen.

Voordat de Heer echter zijn oordeel uitspreekt, staat Hij stil bij het goede (vers 19). Het is opmerkelijk dat de brief zo positief begint. Het is een les voor ons dat, alhoewel de Gemeente zich in zo'n sombere toestand bevindt, de Heer weet te waarderen wat er nog aan goeds voor Hem gevonden wordt. In tegenstelling tot Efeze waren in Thyatira de laatste werken beter dan de eerste (zie 2:4, 5). In Thyatira zien we de liefde en het geloof aan het werk, die in Efeze ontbraken: "Ik ken uw werken en de liefde en het dienstbetoon en het geloof en uw volharding en uw werken en dat uw laatste werken meer zijn dan de eerste" (2:19). Hier vinden we dus de drie grote principes van het christelijk geloof: *geloof, hoop en liefde*.

"Maar Ik heb enkele dingen tegen u, dat u de vrouw Izébel, die van zichzelf zegt dat ze een profetes is, ongemoeid haar gang laat gaan om te onderwijzen en Mijn dienstknechten te misleiden, zodat zij hoererij bedrijven en afgodenoffer eten" (2:20). De Gemeente laat het kwaad toe. Het is niet meer zoals vroeger toen de Heer kon zeggen "Ik ken uw werken ... dat u slechte mensen niet kunt verdragen" (Efeze in Op 2:2). Het was erger dan toen ze alleen maar een verkeerde leer in hun midden hadden: zij lieten Izebel, het kwaad in hun midden, *begaan*.

Izebel was eertijds de heidense, goddeloze vrouw (1Kon 16:31) van Israëls koning Achab. Izebel gebruikte haar invloed om de afgodendienst van Baäl in te voeren. Allen die zich aan de dienst van Jahweh bleven wijden, vervolgde ze met bittere haat. Zo was er ook in Thyatira een erkende macht die met aanmatigend gezag de gruwelijkste dwalingen als Goddelijke waarheden invoerde en mensen in verbinding met de duivel bracht.

Wie was Izebel (of Jezabel)?

"Izebel, dochter van Ethbaäl, koning der Sidoniërs in Tyrus. Door haar huwelijk met koning Achab van Israël werd het Tyrisch-Israëlitisch bondgenootschap bezegeld. Zij bevorderde bewust de Kanaänietische Baäldienst in Samaria, waarbij niet duidelijk is, of het voor haar ging om de stadsgod van Tyrus 'Melkart' dan wel om de universeel gedachte Hemelbaäl. Zij schijnt de in de vlakten van de Israëlitische staat gevestigde Kanaänieten in hun religieuze en politieke eisen gesteund te hebben. Door haar invloed kwam het tot vervolgingen van de profeten van JHWH. Elia was haar dodelijk gehate tegenstander. Zij bekommerde zich niet om het in Israël geldende recht Gods en trad in strijd met het Israëlitisch gebruik als koningin in de regering van het land op de voorgrond, 1Kon 16:31; 18:13; 19; Lev; 21:1-24 ..." (Encyclopedie van het Oude en Nieuwe Testament, Bosch & Keuning, Baarn). Haar dood staat beschreven in 2Kon 9:30-37; haar lichaam werd door de honden gegeten.

Zo wordt Bileam (zie Pergamus en Wie was Bileam (of Baälam)?) die het kwaad *van buiten af* Israël invoert, gevolgd door Izebel die *in het midden* van het volk de bron van boosheid is. De valse profeet buiten, maakt plaats voor de valse profetes binnen de Gemeente, waar ze "haar kinderen" (2:23) van het kwaad voortbrengt.

Izebel beweert een profetes te zijn, hetgeen betekent dat zij de woorden Gods spreekt. Zij is het die - geestelijk gesproken - in de Roomse Kerk pretendeert de spreekbuis van God te zijn. Hierin zien we het sterke pausdom. Het gaat niet om wat de Geest tot de gemeenten zegt, maar wat de Kerk beslist over de leer en de levens. De vervolgingen door de pauselijke macht waren heftiger en gruwelijker dan de heidense. Zie verder "De Vrouw en het Beest":

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op17.pdf>

"Hoererij" en "overspel" stellen zinnebeeldig een goddeloze vermenging met de wereld voor. Het "afgodenoffer eten" stelt de gemeenschap met de duivel voor, zoals die bestaat in het beoefenen van allerlei riten en het brengen van offers. "Ja, ik zeg, dat hetgeen de heidenen offeren, zij de duivelen offeren, en niet aan God; en ik wil niet, dat gij met de duivelen gemeenschap hebt" (1Kor 10:20). Deze gebruiken hebben hun oorsprong veelal uit het heidendom maar werden "gechristianiseerd". Het katholicisme is een fusiereligie, een mengsel met allerlei getransformeerde heidense en Joodse leringen en riten. Daarnaast werden er massa's leugenachtige verhalen en leringen, en allerlei mystieke en occulte riten uitgevonden die het stempel van onaantastbare waarheid meekregen.

“En Ik heb haar tijd gegeven, opdat zij zich van haar hoererij zou bekeren”: God heeft hier niet met heidenen te doen, die Hem niet kenden, “maar zij heeft zich niet bekeerd” (2:21): de Kerk van Rome is in beginsel gebleven wat zij in de middeleeuwen was. Hier zien we voor de eerste keer dat er geen sprake meer is van een voorwaardelijke waarschuwing zoals in 2:5 en 16 (“bekeer u ... en zo niet ...”). Izebel wil zich niet bekeren en daarom wordt een volkomen oordeel aangekondigd dat niet meer vermeden kan worden (2:22).

“Zie, Ik werp haar te bed, en die met haar overspel bedrijven, in grote verdrukking, zo zij zich niet bekeren van hun werken” (2:22). De “grote verdrukking” wijst op dé “grote verdrukking” (7:14), waarin de wereldkerk van Rome geoordeeld zal worden in de gedaante van het “het grote Babylon” van Op 17 en 18. Vermits Izebel zich niet wil bekeren van haar hoererij (2:21), zal deze ernstige vorm van afgoderij en vermenging met het heidendom blijven voortbestaan tot de komst van de Heer. Zie schema “het tijdperk van de Gemeente”.

“En haar kinderen zal ik door de dood ombrengen” zegt de Heer (vs 23). Izebel zelf wordt hier de *moeder van kinderen*. De Gemeente is zó diep gezakt dat ze zelf het verderf voortbrengt. Deze “kinderen” zijn te onderscheiden van de “dienstknechten” in vers 20. Deze laatsten behoren “Hem” toe, maar de kinderen zijn van “haar”, degenen die voortgesproten zijn uit, en deel hebben aan het kerksysteem en er verantwoordelijk voor zijn. Tegen hen die met de stroom van het verderf meedrijven of die gewoon misleid waren, geeft de Heer de vermaning: bekering of anders grote verdrukking (vs 22). Maar aan degenen die voortkomen uit het verderf, “haar kinderen”, wordt geen voorwaarde van bekering gesteld, maar de Heer zegt: “haar kinderen zal ik door de dood ombrengen” (2:23).

Wanneer de engel van Pérgamus wordt aangesproken bedoelt de Heer de trouwe gelovigen, en ten aanzien van de overigen zegt Hij: “Ik ... zal tegen hen oorlog voeren” (vs 16). Maar hier zegt de Heer tot de engel van Thyatira: “Ik zal u (meervoud) geven een ieder naar uw werken” (vs 23). Hier is de verantwoordelijke *kern* (= de engel) ontrouw geworden en moet onvoorwaardelijk terzijde gesteld worden. Zie verder “De Vrouw en het Beest”:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op17.pdf>

In vers 24 wordt met “u” het gelovig overblijfsel aangesproken: “de overigen in Thyatira”. In de middeleeuwen waren er de Waldenzen, Lollards, Hussieten en anderen, die niet veel licht bezaten maar die op tal van manieren de Heer trouw bleven. Aan deze “overigen” wordt gezegd “Houd vast aan wat u hebt”³⁶ (vs 25). Er zijn nog getrouwen die Jezus’ werken “tot het einde toe” zullen bewaren³⁷ (vs 26).

Links: het op de brandstapel brengen van de Tsjechische hervormer Johannes Hus in 1415, terwijl het concilie van Constanz nog gaande was. Op dit concilie moest o.a. ook de zaak van Hus beslecht worden. (Encarta 2002).

De Heer zou de kinderen van Izebel ombrengen maar de trouwe gelovigen moesten vasthouden wat ze hadden totdat Hij komt. Hij verwacht van de gemeente zelf niet

meer dat ze zal terugkeren, maar Hij richt het geloofsoog van de getrouwen op Zijn komst. Dit impliceert ook dat, in principe tot op de dag van Jezus’ komst, er nog getrouwen zullen gevonden worden in de context van de Roomse Kerk.

Hun beloning komt overeen met Psalm 2:8-9, alhoewel daar op Jezus toegepast. De belijdende Kerk vervolgde de heiligen en heerste over de wereld. Zij zal van haar troon gestoten worden en

³⁶ Vergelijk met wat Johannes zegt in 1Joh 2:24: “Hetgeen gij dan van den beginne gehoord hebt, dat blijve in u. Indien in u blijft, wat gij van den beginne gehoord hebt, zo zult gij ook in de Zoon en in de Vader blijven”. De leer van Christus en Zijn apostelen moet bewaard worden, zonder toevoegen of afnemen (Op 22:18).

³⁷ Het valt op hoe dikwijls in het Nieuwe testament wordt opgeroepen om de werken, geboden en het Woord van de Heer te bewaren: Mat 28:19-20; Luk 8:15, 21; 11:28, en hoe dikwijls via de apostel Johannes: Joh 8:51; 14:15, 21, 23; 15:10; 17:6; 1Joh 2:3-6; 3:22-24; 5:2-3; Op 2:26; 3:3; 3:8; 3:10; 12:17; 14:12; 22:7, 9.

de heiligen zullen delen in de wereldheerschappij van Christus: “En aan hem die overwint en mijn werken tot het einde toe bewaart, zal Ik macht geven over de volken. En hij zal hen hoeden met een ijzeren staf - zij zullen als kruiken van een pottenbakker verbrijzeld worden” (2:26-27). De wereld die onder de macht van Satan de gelovigen zo in het nauw heeft gebracht, zal straks aan hen onderworpen worden. Intussen moeten wij niet proberen om de wereld wat op te lappen, al is dat iets wat wij van nature niet kunnen begrijpen. Wij moeten ons niet bemoeien met de volken en naties, en evenmin met Izebel, maar wij moeten wachten op de Heer. We moeten Zijn werken bewaren en tot het einde (van ons leven/de dag van de opname) toe geduldig wachten.

De Heer zal hen ook de “morgenster” geven, dat is Hemzelf (2:28, 22:16; vgl. 2Pet 1:19). Dit betekent niet Christus als hun leven want dat heeft de gelovige reeds in beginsel (1Joh 5:11-13), maar de gelovige ontvangt Christus als wederkomende “morgenster” (vgl. Op 22:16v.) als de Bruidegom naar zijn bruid komt bij zijn wederkomst (vgl. 2Pet 1:19). Vóórdat Christus als de “zon der gerechtigheid” opgaat (Mal 4:2), zal Hij als de morgenster opgaan om zijn Gemeente in de hemel te voeren (1Th 4:13-18), en dit vóór het uur van de verzoeking aanbreekt (vgl. 3:10v). Wie de morgenster wil zien moet waken terwijl het nog nacht is, en zeker als de nacht ver is gevorderd en de dag nabij (Rom 13:12). Dezen ontvangen de morgenster. Zie ook Wie is de Bruid van het Lam?: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/De-Bruid.pdf>

Wij moeten ons niet aansluiten bij wat vandaag voor godsdienstigheid moet doorgaan en evenmin moeten wij godsdienstige systemen met alle kracht aanvallen, maar we moeten ze overlaten aan het oordeel van de Heer, terwijl we kalm en geduldig, in afzondering van het kwaad, wachten en waken zolang de sombere nacht duurt, totdat de morgenster komt. Deze morgenster is alweer verdwenen voordat de zon (Mal 4:2) opgaat. De hele wereld zal straks de zon zien opgaan, maar de morgenster is dan al uit het gezicht verdwenen. Zo zullen wij van de aarde worden opgenomen. Zie De Opname vóór de 70ste Jaarweek:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opname-MV.pdf> . Als daarna de Heer als Zon der gerechtigheid verschijnt, dan zal dit het oordeel betekenen voor de wereld wanneer “de dag des Heren” zal komen, “brandende als een oven” (Mal 4:1). Zie: “Wat is ‘de dag des Heren?’”

Aan de laatste vier gemeenten - dus vanaf Thyatira - wordt de vermaning “Wie oren heeft, laat hij horen wat de Geest tot de gemeenten zegt” pas gegeven *na* de belofte voor de overwinnaars: 2:29; 3:6; 3:13; 3:22. Hier staat de vermaning niet langer in verbinding met de brief aan de Gemeente als geheel. De getrouwe minderheid wordt hier apart gezien van de Gemeente als geheel. Zie onder “Hetgeen is”.

V. SARDIS³⁸ - De wereld heerst over de Protestantse Kerk, vanaf 1500

3: 1-6

En schrijf aan de engel van de gemeente in Sardis: Dit zegt Hij Die de zeven geesten van God heeft en de zeven sterren: Ik ken uw werken, **dat u de naam hebt, dat u leeft, maar u bent dood.** ² Word wakker en versterk het overige dat dreigt te sterven, want Ik heb uw werken onaf bevonden voor het aangezicht van God. ³ **Bedenk dan, hoe u het hebt ontvangen en gehoord, en bewaar het en bekeer u.** Als u dan niet waakt, zal Ik tot u komen als een dief en u zult beslissend niet weten, op welk tijdstip Ik tot u zal komen. ⁴ Maar u hebt enkele personen ook te Sardis, die hun kleding niet bevlekt hebben, en zij zullen met Mij wandelen in witte kleding, omdat zij het waard zijn. ⁵ Hij die overwint, zal bekleed worden met witte kleding en Ik zal zijn naam **beslissend niet verwijderen uit het Boek des levens**, maar Ik zal zijn naam belijden voor het aangezicht van Mijn Vader en voor Zijn engelen. ⁶ Wie oren heeft, laat hij horen wat de Geest tot de gemeenten zegt.

Sardis: de periode van het staatsprotestantisme sinds de zestiende eeuw, ontstaan door een werk van Gods Geest (de Reformatie). Ondanks de geestelijke indruk die het maakt verzandt het in

---

³⁸ Sardis betekent “kostbare steen” (zie de sardius- of sardonixsteen; Op 4:3; 21:20) of “overblijfsel”. Gezien die “kostbare steen” denkt men aan een overblijfsel, iets wat buitengewoon is. Anderen menen dat het woord eigenlijk betekent “ontsnappen”, “ontsnappen” of “zij die uitkomen”.

een levenloos werk van mensen. Grote onderlinge twisten. Het Protestantisme stelt zich onder de bescherming van de wereldlijke overheden; overal ontstaan nationale volkskerken. Slechts weinige getrouwen hebben oog voor de noodzaak van een innerlijke reformatie (Piëtisme, Puritanisme, Nadere Reformatie). Juist en vooral in het Protestantisme ontstaan “deïsme”³⁹ en “Verlichting”⁴⁰, inclusief “hogere bijbelkritiek”⁴¹.

Vergelijking met vorige brief: de inhoud van deze brief lijkt op het eerste gezicht niet aan te sluiten bij de vorige. De ontwikkeling die in Pergamus was begonnen en die voortgezet werd in Thyatira, zet zich in Sardis niet voort. Er is geen sprake van afgoderij of hoerelij. Kennelijk moeten we de regel opmerken van actie-reactie, die we ook in de wereldgeschiedenis zo vaak aantreffen: een ontwikkeling in de kwade richting loopt uit op een revolutie. Sardis is ontstaan uit een geestelijke revolutie waarbij het zich gereinigd heeft van het kwade Thyatira. Het is niet moeilijk te zien dat profetisch hiermee de periode van de Hervorming bedoeld is.

Alleen is men kennelijk in een uiterlijke reiniging vastgelopen. Uiterlijk lijkt alles vrij goed, er is geen kwaad op te merken, maar er is helaas ook niets te prijzen. Inwendig deugt het niet: “dat u de naam hebt, dat u leeft, maar u bent dood” (3:1). De belijdenis en het getuigenis zijn prima, maar er ontbreekt waarachtig leven. Sardis duidt het dode, vormelijke aspect van de Kerk aan, dat op Thyatira volgt.

De komst van de Heer: Sardis moest bedenken hoe het Gods Woord ontvangen en gehoord had (3:3). Dit is profetisch de herontdekking van de Schrift en de weg tot de behoudenis, in de Reformatie. Dit is hetgeen waarnaar zij zich moesten richten voor een innerlijke bekering. Anders zou de Heer komen “als een dief”: Hij zou niet komen in zijn karakter als Bruidegom maar als Rechter *onverwachts* en *ongewenst* komen, zoals voor de wereld (vgl. Mat 24:43; Luk 12:39v.; 1Th 5:2; 2Pet 3:10; Op 16:14-16). Dit slaat op de eindtijd en dus blijft Sardis bestaan tot de komst van de Heer. Zie schema “het tijdperk van de Gemeente”. Indien het Protestantisme zich onder de hoede van de wereld heeft geplaatst, dan zal het ook als en met de wereld geoordeeld worden, op een onverwacht moment - temeer onverwacht omdat protestanten meestal niet geloven in een opname van de Gemeente vóór de grote verdrukking.

In de profetische uitleg ontstaat Sardis naast de Roomse Kerk, als het Protestantisme in de zestiende eeuw. De Hervorming was wel Gods werk, maar wat de mens ervan gemaakt heeft is het Protestantisme, Sardis.

“Dit zegt Hij Die de zeven geesten van God heeft en de zeven sterren” (3:1). De Heer toont Zich als Degene die de zeven sterren *heeft* (voor Efeze: “die de zeven sterren *in zijn rechterhand* houdt”, Op 2:1, zie ook 1:16, 20). Dit wijst erop dat alle gezag in de Gemeente tot Zijn beschikking staat, in welke vorm het verderf ook is ingetreden. Of er nu een Izebel is of Bileam bezig is, niettemin zegt Christus: Ik heb de zeven Geesten van God - daarmee wordt veelzijdige macht en wijsheid gesymboliseerd. Gelovigen mogen het nooit zover mogen laten komen dat de kracht van Christus uit het oog wordt verloren. Zij kunnen rustig overeind blijven, dwars door alle verval heen!

In Sardis heerst de wereld echter over de Kerk. Overal ontstonden nationale kerken, met hun eigen nationale organisatie of gezagsorgaan. In hun ijver om bevrijd te worden van de pauselijke

---

³⁹ Deïsme: het stelsel dat Gods bestaan erkent als van de wereld onderscheiden, maar ook gescheiden, in die zin dat God, na de wereld geschapen te hebben, op de gang van de dingen geen invloed meer uitoefent (als zodanig het tegenovergestelde van theïsme). (Encarta 2002). Geloof aan één God berustend op de rede, niet op openbaring (Van Dale).

⁴⁰ Verlichting: periode van het rationalisme in de 18e eeuw: de menselijke rede is het centrum van alle werkelijkheid en de oorsprong der waarheid.

⁴¹ Bijbelkritiek, ook wel ‘hogere bijbelkritiek’ of ‘historisch-kritische methode’ genoemd: de wetenschap die zich bezighoudt met de inhoud van de tekst op grond van: 1. de aard, de vorm en het onderwerp van de verschillende bijbelboeken, 2. de aard en de samenhang van de context en verschillende bijbelgedeelten en 3. de gegevens over de omstandigheden van de schrijvers en de geadresseerden van de bijbelboeken. De moderne bijbelkritiek tracht echter de Bijbel aan te vallen en te bewijzen dat hij niet het Woord van God is, maar slaagt daar niet in. Ze vertoont ernstige leemten en gebreken. Jezus Christus, het Woord, is het ultieme struikelblok in de hogere kritiek, zoals trouwens bij alle vrijdenkers en modernisten.

macht, stelden de hervormers zich onder de bescherming van protestantse vorsten en hun legers. Langs die weg trachtte men de hervorming een zekere plaats op aarde te verschaffen. Met steunde op “Egypte”, de wereldse machten.

In Sardis was geen sprake meer van verkeerde leer en er was geen propaganda voor het kwaad. Uiterlijk bezaten ze de waarheid, maar ze waren dood, zonder levende kracht. Zij hadden de naam te leven maar stelden “juistheid van de leer” boven “leven uit God”: het dode formalisme. De vraag is: waar zijn de vruchten die hadden moeten voortkomen, en die God had kunnen verwachten, uit de zegeningen van de Reformatie. Juistheid van leer moet tot bekering en geestelijk leven leiden: “Bedenk dan, hoe u het hebt ontvangen en gehoord, en bewaar het en bekeer u” (3:3). In de Hervorming heeft men het Woord “ontvangen” en “gehoord” en daaruit moet “bekering” voortkomen die tot vruchtbaarheid leidt. Zij moeten zich dus bekeren en overgaan van “kopfglauben” (geloven met het hoofd) naar een geloof dat het hart beroert en de geest vernieuwt. Een belangrijk woord van de Heer is: “Hierdoor zult u allen inzien dat u Mijn discipelen bent: als u liefde onder elkaar hebt” (Joh 13:33-35). Hoezeer heeft de Gemeente hierin gefaald en in plaats daarvan verdeeldheid gewerkt!

Er was bovendien geen volledige terugkeer naar de Schrift, maar zij bleven halverwege steken. Het feit al dat er drie hervormers waren, die elk hun eigen weg gingen, laat zien dat er nog veel menselijk dwaallicht scheen. Luther⁴² heeft zeer bewust gekozen voor een protestantse volkskerk in plaats van een Gemeente van gelovigen. Slechts betrekkelijk weinigen hadden werkelijk nieuw leven uit God. De meesten waren meelopers en opportunisten. De belangrijkste kenmerken van een doods protestants verval zijn het formalisme, de bijbelkritiek (vrijzinnigheid) en het modernisme⁴³. De werkheiligheid van Rome werd verlaten maar niet vervangen door werken als vruchten van het geloof (Jak 2:14-26). Daarom zegt de Heer in vers 2: “Ik heb uw werken onaf bevonden voor het aangezicht van God”.

We kunnen ons misschien veel moeite geven om onze goede naam als christen hoog te houden, maar voor God gaat het alleen om de werkelijke kracht die we bezitten. Het is verschrikkelijk om te vertrouwen op een godsdienstige reputatie, terwijl onze werken niet volmaakt zijn voor God. Volmaakt heeft hier de betekenis van werken die echt uit Goddelijke inspiratie voortspruiten; andere werken zijn menselijk en ijdel, voortkomend uit het “ik”.

Een regelrechte tegenstelling hiermee vormt het leven van de Heer op aarde. Iedere stap maakte Hem minder geaccepteerd bij de mensen, omdat Hij zijn weg met de Vader ging. De weg van Paulus werd hoe langer hoe eenzamer, en aan het einde van zijn leven moest hij zeggen: “Dit weet u dat allen die in Asia wonen, zich van mij afgekeerd hebben” (2Tim 1:15). En op een andere plaats: “zij hebben mij allen in de steek gelaten” (2Tim 4:16). Paulus had zovelen tot Christus gebracht, maar slechts één bezocht hem in de gevangenis. Hij zei: “Want velen ... wandelen als de vijanden van het kruis van Christus ... zij bedenken de aardse dingen” (Filip 3:18-19). Het is helemaal niet erg als wij dalen in de achting van anderen; dat zal de noodzakelijke consequentie zijn als wij trouw willen zijn. Hoe meer we trouw zijn in ons persoonlijke leven, hoe meer we alleen zullen komen te staan, omdat er des te minder mensen zullen zijn die er begrip voor hebben. Een weg van persoonlijke afhankelijkheid van God moet er wel toe leiden dat we alleen komen te staan. De weg die we gaan zal eenzaam zijn, zoals dat ook met Christus het geval was, maar Hij werd door God niet in de steek gelaten: “de Vader heeft Mij niet alleen gelaten” (Joh 8:29).

“Als u dan niet waakt, zal Ik tot u komen als een dief” (3:3). De Kerk wordt in Gods oordeel teruggebracht naar hetzelfde peil waarop de wereld staat. In 1Th 5:2 wordt met betrekking tot de wereld gezegd “dat de dag des Heeren (OT: de dag van Jahweh) alzo zal komen, gelijk een dief

---

⁴² Zie [Martin Luther](#) op mijn site.

⁴³ Modernisme: in de zeventiende eeuw is de filosofische beweging van de Verlichting ontstaan. Over het algemeen wordt dit gezien als de start van het modernisme. De mens verklaart zichzelf autonoom. Startend met zichzelf gaat hij nu zelf, al *waarnemend* en *redenerend*, uitzoeken hoe de wereld en het bestaan in elkaar zit. Alles wat de mens, uitgaande van zijn eigen waarneming en redenering, niet redelijk (en overtuigend) vindt wordt afgewezen. Uit het christendom houdt men alleen over wat men, vanuit het eigen gesloten wereldbeeld gezien, voor mogelijk houdt. Al het bovennatuurlijke wordt verworpen. Een mechanisch wereldbeeld. (A.P. Geelhoed).

in de nacht”. Maar tot de gelovigen zegt Paulus: “Maar u, broeders, bent niet in duisternis, zodat die dag u als een dief zou overvallen. U bent allen kinderen van het licht en kinderen van de dag. Wij zijn niet van de nacht en ook niet van de duisternis” (1Th 5:4-5). In 1Th 5 stelt God de wereld tegenover de Gemeente, maar aan Sardis stelt de Heer de belijdende Kerk tegenover de ware gelovigen, en Hij zegt dat haar hetzelfde te wachten staat als de wereld. Als de belijdende Kerk niet waakt, gaat ze hetzelfde oordeel tegemoet als de wereld. Het zogenaamde Christendom is in feite de wereld geworden! Zie: “Het verschil tussen de Gemeente en de belijdende Gemeente”.

Maar er zijn daar gelukkig nog “*enkele namen* in Sardis die hun kleren niet bevlekt hebben” (3:4), gelovigen die zich persoonlijk bewaard hebben van de vele onreinheden die het dode Protestantisme kenmerken. Dit kunnen wij “de onzichtbare Kerk” noemen. Het gaat om individuele gelovigen, die de Heer geteld had. Zij hebben hun kleren niet bevlekt: ze hebben zich niet ingelaten met de wereld, terwijl de belijdende Kerk haar kleren wél met de wereld had bevlekt (vgl. de “hoer” in Op 17: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op17.pdf>). Er is in Sardis wel geen Bileam of Izebel, maar zij “die aardse dingen bedenken” en “hun heerlijkheid is in hun schande” en die niet wandelen “hemelburgers” (Filip 3:19-20).

“Hij die overwint, zal bekleed worden met witte kleding” (3:5a). Wat de Heer de getrouwen belooft, houdt altijd verband met de problemen waarmee zij te kampen hadden. Hun kleren waren niet bevlekt, en daarom zullen zij straks met Hem wandelen in witte kleren, in de hemel. De witte kleren, zijn een teken van de volkomen gerechtigheid van de heiligen (19:8).

Het Boek des Levens en het Boek des levens van het Lam

Op 3:5b “en Ik zal zijn naam beslist niet verwijderen uit het Boek des levens” (3:5b).

Het “boek des levens” is een algemeen register met de namen van allen die het christelijke geloof *belijden* - zowel ware christenen als naamchristenen: de *zichtbare* Kerk. Elke christenbelijder staat in dat boek en heeft daarom “de naam dat hij leeft” (3:1b), maar hij kan eruit gewist worden indien hij niet blijkt te voldoen. In het eindoordeel voor de “grote witte troon”, waar de “doden” geoordeeld worden, zal ook dit “boek des levens” geopend worden (Op 20:12) om aan te tonen dat zij geen recht op leven hebben, want dit is een opstanding “van onrechtvaardigen” (Hand 24:15), “ten oordeel” (Joh 5:29b).

Er bestaat echter nog een ander boek met namen:

Op 13:8 “van wie de namen van de grondlegging van de wereld af niet is geschreven in *het Boek des levens van het Lam* Dat geslacht is”.

Hier gaat het over een boek met enkel de namen van de werkelijke schapen van het Lam: de *onzichtbare* Kerk. Iemands naam werd *ooit* óf *nooit* in dat boek geschreven. De namen van de naamchristelijke werkers van Mat 7:22-23 werden er *nooit* in geschreven. De namen in dit boek worden niet gewist want het betreft hier de gelovigen die Christus van “te voren” - “van de grondlegging der wereld” (13:8b) - heeft gekend, verordeneerd, geroepen, gerechtvaardigd én verheerlijkt:

Rom 8:29-30 “Want die Hij te voren gekend [VOORKENNIS!] heeft, die heeft Hij ook te voren verordeneerd [PREDESTIANTIE!], het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broeders. En die Hij te voren verordeneerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt”⁴⁴.

Het karakter van Sardis is negatief en bij de beloning voor de getrouwen valt ook de nadruk op dat negatieve: “en Ik zal zijn naam beslist **niet verwijderen** uit het Boek des levens” (3:5b). Soms werden zij, zoals in Duitsland de piëtisten, uit de kerkregisters verwijderd, maar de Heer zegt dat zij niet verwijderd zullen worden uit “het Boek des levens”.

“Ik zal zijn naam belijden voor het aangezicht van Mijn Vader en voor Zijn engelen” (3:5c). De Heer kent hen die Hem toebehoren persoonlijk. Deze onzichtbare gelovigen blijven voortbestaan (Opname in het Vaderhuis) wanneer alles in elkaar stort en de zichtbare christenheid zal geoordeeld worden. Er is dus een onzichtbare Kerk, maar let erop: als de ware Kerk onzichtbaar is, dan wordt de zichtbare Kerk in het oordeel behandeld zoals de wereld.

---

⁴⁴ In de KJV staat het zo: “For whom he did *foreknow*, he also did *predestinate* [to be] conformed to the image of his Son, that he might be the firstborn among many brethren. Moreover whom he did predestinate, them he also *called*: and whom he called, them he also *justified*: and whom he justified, them he also *glorified*” (Rom 8:29-30).

In iedere brief wordt de komst van de Heer weer vanuit een ander gezichtspunt bekeken. In Thyatira, waar Izebel woonde, brengt de Heer de gelovigen ertoe om alle hoop op een herstel van het geheel op te geven (“Houd vast aan wat u hebt totdat Ik zal komen”) en uit te kijken naar de Morgenster. In Sardis draagt zijn komst eerder het karakter van oordeel: “Als u dan niet waakt, zal Ik tot u komen als een dief”. Maar in Filadelfia richt de Heer zich tot een arm, zwak, klein groepje trouwe gelovigen temidden van de afval, met de hoop dat Hij spoedig komt: “Ik kom spoedig”! (3:11).

VI. FILADELFIA⁴⁵ - Het Réveil in de negentiende eeuw

3: 7-13

En schrijf aan de engel van de gemeente in Filadelfia: Dit zegt de Heilige, de Waarachtige, Die de sleutel van David heeft, Die opent en niemand sluit en Hij sluit en niemand opent: 8 Ik ken uw werken. Zie, Ik heb voor uw ogen een deur geopend en niemand kan die sluiten, want u hebt weinig kracht en toch **hebt u Mijn Woord bewaard** en Mijn Naam niet verloochend. 9 Zie, Ik geef u enigen uit de synagoge van de satan, van hen die zeggen, dat zij Joden zijn en het niet zijn, maar liegen. Zie, Ik zal maken dat zij zullen komen en zich neerbuigen aan uw voeten en erkennen, dat Ik u heb liefgehad. 10 Omdat u Mijn Woord om te volharden bewaard hebt, zal Ik u ook **bewaren in het uur van de verzoeking**, die over heel de bewoonde wereld komen zal, om te verzoeken **hen die op de aarde wonen**. 11 Zie, Ik kom spoedig. Houd vast wat u hebt, opdat niemand uw kroon zal wegnemen. 12 Wie overwint, zal Ik maken tot een pilaar in de tempel van Mijn God en hij zal daaruit niet meer weggaan. En Ik zal op hem schrijven de Naam van Mijn God en de naam van de stad van Mijn God, **het nieuwe Jeruzalem**, dat neerdaalt uit de hemel van Mijn God, en Mijn nieuwe Naam. 13 Wie oren heeft, laat hij horen wat de Geest tot de gemeenten zegt.

Filadelfia: in Filadelfia wordt weer een nieuwe en bijzondere toestand beschreven in de geschiedenis van de Kerk. De Heer ziet de zijnen, die in het midden van de Protestantse Kerk leven, los van de naamchristenen. Zij vormen een trouw overblijfsel dat zijn Woord bewaart en zijn Naam niet verloochent. Het is de periode van de afscheidingen van vele getrouwen uit het volksprotestantisme, in de negentiende eeuw. Voorlopers zijn: de achttiende-eeuwse Methodisten⁴⁶, Réveil⁴⁷, Afscheidenen⁴⁸, Dolerenden⁴⁹, Dissidenten⁵⁰, Independenten⁵¹. Het meest con-

---

⁴⁵ Filadelfia betekent “broederlijke liefde”. In het Grieks zijn er drie hoofdtypen van liefde: *eros*, *phileo* en *agape*. De liefde in de naam Filadelfia komt van *phileo*. Het tweede deel van het woord komt van *adelphos* en dat betekent broer of bloedverwant. *Phileo* is het soort liefde dat een kind leert op te brengen voor zijn broers en zussen. Kinderen wordt geleerd respect te hebben voor elkaars eigenheden en leefruimte. Zij leren de principes van rechtvaardigheid en eerlijkheid. Het is een liefde die sterk over elkaars rechten gaat. Door de rechtvaardige beslissingen van de ouders leren kinderen de fundamentele menselijke rechten en verantwoordelijkheden te definiëren.

⁴⁶ Methodistische kerken: kerken die teruggaan op een piëtistisch getinte opwekkingsbeweging, ontstaan in de Kerk van Engeland in de 18de eeuw. Vandaar verspreidde de beweging zich zeer snel en werd door Thomas Coke naar Amerika overgebracht (1784). In de loop van de 18de en 19de eeuw waren er talrijke afsplitsingen. De meeste groepen hebben zich echter zowel in Groot-Brittannië als in de Verenigde Staten in de jaren dertig herenigd als Methodist Church. Uit het methodisme zijn voortgekomen het Leger des Heils, de Evangelische Gemeenschap, in de Verenigde Staten de Broederkerk en vele Holiness Churches. (Encarta 2002).

⁴⁷ Réveil: herleving, opleving, in het bijzonder een benaming voor een stroming van vernieuwing in het godsdienstige leven onder de protestanten, omstreeks 1810 in Zwitserland begonnen en sedert ca. 1830 ook in Nederland zich verbreidend (Van Dale).

⁴⁸ Afscheidenen, een christelijke minderheidsgroepering die zich afscheidde van, en achtervolgd werd door de Nederlands Hervormde staatskerk. Zij werden ook gedwarsboomd en vervolgd van overheidswege. Groen van Prinsterer nam het voor hen op in 1837. Velen emigreerden naar Amerika voor hun vrijheid. In 1892 worden twee kerken met dezelfde leer één: de afscheidenen van 1834 gaan samen met de Dolerende kerken van 1886. Als een synode, als een kerkgemeenschap gaat men verder als De Gereformeerde Kerken in Nederland.

⁴⁹ Dolerenden: Zij die zich afscheidde op de grondslag van de Dordtse Kerkorde. Zie doleantie: v. Lat. dolere = smart lijden, klagen; de naam van het conflict dat in 1886 in de Nederlandse Hervormde Kerk uitbrak en de vestiging van de Neder-Duits Gereformeerde Kerken, thans Gereformeerde Kerken in Nederland geheten, tot gevolg had. Reeds jaren voor het conflict uitbrak, woedde binnen de Nederlandse Hervormde Kerk de richtingstrijd. De richting van de gereformeerden, onder leiding van Abraham Kuyper, stuurde duidelijk aan op verbreking van de band

sequent zijn antikerkse én antisektarische evangelicale groeperingen, die radicaal terug willen naar de grondbeginselen van het Nieuwe testament voor het persoonlijke en gemeentelijke christenleven.

Vergelijking met vorige brief: er was geen geleidelijke overgang van Thyatira naar Sardis. Evenmin is die er van Sardis naar Filadelfia. Sardis bandte de demon van afgoderij uit, maar maar was geestelijk dood en had deel aan de wereld. De Hervorming was blijven steken. Als 'reactie' is Filadelfia ontstaan, een door God bewerkt streven naar herstel.

De komst van de Heer: tegen Filadelfia zegt de Heer: "u hebt Mijn Woord bewaard" (3:8), en "Omdat gij het woord Mijner lijdzaamheid bewaard hebt, zo zal Ik ook u bewaren uit [Gr. *ek*] de ure der verzoeking, die over de gehele wereld komen zal, om te verzoeken, die op de aarde wonen" (3:10). Hieruit blijkt dat de komst van de Heer weer de volle aandacht heeft gekregen. Zij hebben de belofte, zoals we die in vers 11 vinden, opnieuw mogen ontdekken: "Ik kom spoediiġ". De Heer wacht zelf ook om de ware Kerk de hemel in te voeren (vgl. 2Th 3:5; Heb 10:13; 12:2v.). Daarom zal Hij hen "bewaren uit [Gr. *ek*] de ure der verzoeking". Dit betekent dat ze dat uur niet zullen meemaken. Zo wordt wel duidelijk aangegeven dat we de eindfase van het bestaan van de Gemeente op aarde naderen. Zij zullen opgenomen worden in de hemel vóór de oordelen van de aarde. Hoeveel gelovigen weten vandaag dat de Gemeente door de Heer zal opgenomen worden in de hemel voordat dit uur aanbreekt? Filadelfia heeft het uit de mond van de Heer Zelf mogen ontvangen. Zie schema "[het](http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opname-MV.pdf) tijdperk van de Gemeente" en De Opname vóór de 70ste Jaarweek: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opname-MV.pdf>

Sardis blijft tot de komst van de Heer, want Hij dreigt ermee "als een dief" tot haar te komen. Maar er zijn er ook die de grote volks- en staatskerken de rug hebben toegekeerd - dit is het Filadelfia dat in de 19de eeuw ontstond. Filadelfia betekent "broederliefde".

Jezus stelt zich voor als de ware David die met zijn sleutel (3:7; vgl. 1:18) kan openen en sluiten wat Hij wil. Dit verwijst naar Jes 22:22 (vgl. Job 12:14) waar de sleutelmacht van David aan Eljakim wordt toevertrouwd, waardoor deze toegang heeft tot het schathuis van de koning. Door deze sleutelmacht heeft Jezus Filadelfia een "geopende deur" gegeven (3:8). Dit betekent dat Christus voor deze gelovigen een deur heeft geopend tot zijn paleis en schatkamers, tot de kennis van zijn Woord en zijn verborgenheden. Dat deze deur door niemand gesloten zal worden wijst ook op triomf over de macht van de duivel.

De Heer opent deze deur voor hen omdat zij "weinig kracht" hebben maar toch "Mijn Woord bewaard" en "Mijn Naam niet verloochend" hebben (3:8). Het kenmerk van hen die trouw zijn is dat alhoewel zij geen kracht hebben, zij nauw verbonden zijn met Christus Zelf. Terwijl alles om hen heen de verkeerde kant opgaat blijven deze gelovigen bij "de eenvoudigheid, die in Christus is" (2Kon 11:3).

Zij kunnen noch wereld, noch christenheid veranderen, maar in hun kleine kracht stellen zij zich tevreden met de zegeningen van de Heer, zoals de geopende deur naar de schatkamer van zijn Woord en zijn verborgenheden. Pas in de 19de eeuw is er grotelijks licht gekomen op de Openbaring en de profetieën, via deze Filadelfiagemeente. De enige veilige weg in de laatste dagen, is te blijven bij wat wij geleerd hebben uit de heilige Schriften (2Tim 3:13-15; 1Joh 2:24). Let hier op: "*Mijn Woord ... Mijn Naam ...*" (3:8) - niet het woord en de naam van hun gemeente of kerk hebben zij bewaard, en niet verloochend, maar die van Christus Zelf.

---

met de bestuurlijke organisatie, omdat deze de vrijzinnige opvatting van de modernen, die tegen de belijdenis van de kerk indruiste, niet verhinderde. (zie Encarta 2002).

⁵⁰ Dissidenten (Eng. Dissenters): verzamelnaam voor hen die in hun geloofsopvattingen verschillen van de officiële Kerk in hun land, in Groot-Brittannië bijv. de baptisten, methodisten, quakers e.a. Dissenters zijn vaak vervolgd of gediscrimineerd. Tegenwoordig wordt de betiteling dissidenten ook gebruikt voor personen in totalitair geregeerde landen die politieke ideeën verkondigen die afwijken van de officiële lijn. (Encarta 2002).

⁵¹ Independenten: de Puriteinen in het 17de eeuwse Engeland waren in twee groepen verdeeld. Een groep was Presbyteriaans gezind en hield vast aan de Staatskerk. De andere groep waren Independenten. Zij waren niet verenigd met de Staatskerk. Ze verwierpen een kerkregering die op hiërarchische wijze bestuurd wordt. De Independenten wilden niet slechts scheiding van Kerk en Staat, maar ook de autonomie van elke plaatselijke gemeente (congregation).

Het algemene karakter van het geestelijke klimaat waarin wij leven wordt bepaald door verleidende geesten en leringen van demonen (1Tim 4:1). Er zal straks een persoon komen die “Antichrist” genoemd wordt. Deze zal dan succes hebben bij degenen die “de liefde voor de waarheid niet aangenomen hebben om zalig te worden” (2Th 2:9-10). Een levende verbondenheid met Christus en zijn Woord is het enige wat ons kan beveiligen tegen alle verwereldlijking en verleiding daartoe.

Overall om ons heen wordt het geschreven Woord aan de kant geschoven en ermee gelachen. Overall om ons heen wordt Christus’ naam verloochend en bespot. Daarom is het nu niet de tijd van grote werken maar veeleer de tijd om trouw te zijn temidden van algemene ontrouw, net zoals de zeventuizend overgeblevenen “die hun knie voor Baäl niet gebogen hebben” (Rom 11:4). Het is nu de tijd om eenvoudig trouw te zijn in een leven met God temidden van het kwaad.

Toegepast op de huidige christenheid slaat de uitdrukking “synagoge van de satan” op de valse leerschool binnen de christenheid, die er prat op gaat het uitverkoren volk (“Joden”) te zijn maar dat niet zijn, en die daarom typisch Judaïstische voorschriften aanhangen. Met andere woorden: een godsdienstig systeem van de Satan. We kwamen het reeds tegen bij Smyrna, waar het Joodse systeem ingang vond dat zo kenmerkend is voor de “Enige Ware Rooms-katholieke Kerk”. Als God ons eeuwig leven in Christus heeft gegeven, dan hebben we helemaal geen behoefte aan hen die beweren dat *zij alleen* als beheerders daarvan mogen optreden. Wij kunnen niet toestaan dat er iets tussen ons en de Heer komt te staan. Iemand die een Kerk, een priesterschap, een clerus, een besturend lichaam, “gezalfden”, enz. wil plaatsen tussen ons en Christus, die kunnen wij ontmaskeren als iemand die tot de synagoge van Satan behoort. Als God mij eeuwig leven gegeven heeft, moet ik niet in discussie treden met hen die tot de synagoge van Satan behoren, alsof zij enig gezag van God zouden bezitten, want dat hebben zij niet. De synagoge van Satan is de menselijke godsdienst, waarvan de belijders vertrouwen op godsdienstige uiterlijkheden, zoals rituelen, inzettingen en goede werken. In de tijd van Paulus was dat het geval bij hen die de plaats van de Joden innamen, of wilden innemen. De Heer zegt van hen dat zij zich zullen neerbuigen en erkennen “dat Ik u heb liefgehad”. De acceptatie en liefde van Christus is voldoende voor mij.

“Omdat gij het woord Mijner lijdzaamheid bewaard hebt, zo zal Ik ook u bewaren uit de ure der verzoeking ...” (3:10). Wij wachten net als Hij, en samen met Hem. Het gaat om het *woord* van zijn volharding: het woord waardoor Hij ons brengt tot dezelfde gezindheid waarin Hij wacht, gescheiden van de wereld en aan Hem verbonden. Wij kennen geen rust voordat Hij rust vindt. Omdat wij samen met Hem wachten, daarom laat Hij ons het uur van de verzoeking niet doormaken dat zal komen over hen die hun vaste stek op de aarde hebben, de ‘aardklitters’. Hij zal daarom de wereld tot zo’n grote kwelling maken, dat men er niet meer aan gehecht kan blijven, zodat velen in die tijd omhóóg gaan kijken, naar de Christus aan wie zij toebehoren.

Het “de ure der verzoeking, die over de gehele wereld komen zal” (3:10) is de periode die profetisch een aanvang neemt met Op 4 en dat voortduurt tot Op 19, waar we lezen dat de Heer Zelf zal terugkomen (19:11-21). De eigenlijke Grote Verdrukking (Jer 30:7; Dan 12:1; Mat 24:21; Mark 13:19; Op 7:14) vormt slechts de laatste fase van deze gebeurtenissen, namelijk de laatste 3,5 jaren (vgl. 11:2; 12:6, 14; 13:5) en heeft vooral betrekking op het overblijfsel van Israël (vgl. Jer 30:7; Dan 12:1). Het “uur van de verzoeking” echter slaat op de hele periode tussen de opname van de Gemeente en haar verschijning met de weergekomen Christus; het is de tijd van Gods oordelen over de ongelovigen in het hele aardrijk. De Heer zegt uitdrukkelijk dat Hij de zijnen zal bewaren voor dat uur. Zie De Opname vóór de 70ste Jaarweek:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opname-MV.pdf>

“...om te verzoeken, **hen die op de aarde wonen**” (3:10). Met deze uitdrukking worden de mensen aangeduid wier hart bij de *aarde* is. Het gaat om de *morele* toestand van die mensen. God wil niet dat wij ons inlaten met deze mensen “die op de aarde wonen”, over wie het uur van de verzoeking zal komen. Gebeurt dit tóch, dan moet God in ons leven ingrijpen, met tuchtigingen, om ons los te maken van alles wat zal vergaan, en opdat wij niet *met* de wereld zouden geoordeeld worden (1Kor 11:32). Wij worden “uit de wereld” gered. Alle gedachten, gevoelens, genegenhe-

den en verlangens van de gelovigen moeten uitgaan naar de komende heerlijkheid, het Vaderhuis. Lezer, als dat bij u niet zo het geval is, dan is uw gezindheid niet gezond. Wij zijn vreemdelingen en pelgrims op deze aarde (Heb 11:13-16; 13:14; 1Pet 2:11) en we zoeken hier op aarde geen vaste voet. Hen “hen die op de aarde wonen”, die zo bepaald zijn bij het leven, de maatschappij en de dingen van de aarde, die worden achtergelaten op de dag van de opname (Mat 24:40-41) en zij komen in “het uur van de verzoeking” die over de gehele aarde komen en worden zo geoordeeld *met* de wereld (1Kor 11:32)!

Tot Filadelfia wordt gezegd: “Zie, Ik kom spoedig. Houd vast wat u hebt” (3:11). Is er iets te verliezen? Ja, want evenals na Efeze elke volgende Gemeente profetisch gesproken uit de vorige ontstaat, zo ontstaat uit Filadelfia het lauwe Laodicéa!

In de gelijkenis van de tien maagden (Mat 25:1-13) waren alle tien meisjes in slaap gevallen, de wijzen evengoed als de dwazen. Maar toen midden in de nacht het geroep klonk, hadden de vijf wijze meisjes olie (beeld van de Heilige Geest) maar de andere vijf hadden dat niet. Zo is het ook met ons. Het geroep heeft geklonken, profetisch sinds het Réveil, en tussen dat ogenblik en het moment dat de Heer inderdaad komt, stelt Hij ons op de proef om te zien of ons hart werkelijk naar Hem uitgaat of niet. Zie ook De Rede over de Laatste dingen:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Rede-Laatste-Dingen.pdf>

“Wie overwint, zal Ik maken tot een pilaar in de tempel van Mijn God”. Er bestaat een geestelijk huis (1Kor 3:16; 2Kor 6:16-18; Ef 2:19-22; 1Pet 2:4v.; Heb 3:6; 10:19-21; 13:15) met menselijke “pilaren” (vgl. Gal 2:9), waarin God woont. Deze getrouwen zijn in de tegenwoordige wereld als pelgrims: “Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige” (Heb 13:14; vgl. 11:10, 16; 12:22). Als pelgrims hebben zij zich afgezonderd van deze wereld en heel haar structuur. Zie ook De Christen en Politiek:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Christen-en-politiek.pdf>

Zij zullen de naam ontvangen van “het nieuwe Jeruzalem”, de Bruid van het Lam (vgl. 21:2, 9-10). Dit nieuwe Jeruzalem zal inderdaad op de aarde ‘neerdalen’. En zij zullen de nieuwe naam van de Heer op hen geschreven dragen: zie 14:1; 19:12; Filip 2:9; Heb 1:4. Zie “Wie is de Bruid van het Lam?”; en <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Christen-en-politiek.pdf>

VII. LAODICEA⁵² - De dwaalstromingen van de eindtijd

3: 14-22

En schrijf aan de engel van de gemeente in Laodicea: Dit zegt de Amen, de getrouwe en waarachtige Getuige, de oorsprong van Gods schepping: **15 Ik ken uw werken, dat u niet koud en niet heet bent.** Was u maar koud of heet! **16 Maar omdat u lauw bent en niet koud en ook niet heet, zal Ik u uit Mijn mond spuwen.** **17 Want u zegt: Ik ben rijk en steeds rijker geworden en heb aan niets gebrek,** maar u weet niet, dat juist u ellendig, beklagenswaardig, arm, blind en naakt bent. **18 Daarom raad Ik u aan, dat u van Mij goud koopt, gelouterd door het vuur, opdat u rijk wordt, en witte kleding, opdat u bekleed wordt en de schande van uw naaktheid niet zichtbaar wordt.** En zalf uw ogen met ogenzalf, opdat u zult kunnen zien. **19 Ieder die Ik liefheb, wijs Ik terecht en bestraf Ik.** Wees dan ijverig en bekeer u. **20 Zie, Ik sta aan de deur, en Ik klop.** Als iemand Mijn stem hoort, en de deur opent, zal Ik bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden, en hij met Mij. **21 Wie overwint, zal Ik geven met Mij te zitten op Mijn troon, zoals ook Ik overwonnen heb, en Mij gezet heb met Mijn Vader op Zijn troon.** **22 Wie oren heeft, laat hij horen wat de Geest tot de gemeenten zegt.**

---

⁵² De stad Laodicea werd gesticht door Antiochus II, een Seleucidische koning die regeerde tussen 261-246 vC. Het werd genaamd naar zijn vrouw Laodice, die later haar liefde en dankbaarheid toonde door hem te vergiften. Het woord Laodicea is gevormd uit twee delen: 1. *laos*: volk, en 2. *dikazo*: persoonlijke opinie of een decreet, b.v. een uitspraak door een rechter). Laodicea kan dus zowel *volksopinie* als *volksberechting* betekenen. Het gaat om zoiets als democratie, iets wat toegespitst is op menselijke zelfzuchtige en ongodelijke verlangens. Men maakt dan wetten die *mensen* goed vinden in plaats van wat *God* zegt. De opinie en macht *van* het volk gaat al snel over in opinie en macht *over* het volk. Menselijke wetten leiden tot slavernij. Enkel Gods wet kan “de de wet der vrijheid” genoemd worden (Jak 2:12).

Laodicéa: zoals in de brieven elke toestand voortkwam uit de vorige, zo is ook Laodicéa voortgekomen uit Filadelfia. Deze Kerk is van warm naar lauw overgegaan. Het gaat om de ernstige smakeloosheid van deze Kerk in de eindtijd, die de onze is.

Naast de al veel langer durende diepgaande verwording van de Roomse kerk en het Protestantisme, is het opmerkelijk dat uit de Filadelfia-beweging een slappe, lauwe, verworden gemeenschap is ontstaan. Velen die zich vandaag als ‘Evangelisch’ en ‘Bijbelgetrouw’ aandienen, maken hun aanspraken tot een leugen. Ook zijn er uit Filadelfia vele pretentieuze revival- en afscheidingsbewegingen voortgekomen, zoals Adventisten, Mormonen, Jehovah-getuigen, Nieuw-apostolischen, extreme Pinkster- en ‘volle evangelie’-gemeenten, enz. Wat in Filadelfia warm was, is in Laodicéa lauw geworden, in de betekenis van misselijk makend, zodat de Heer zegt dat Hij hen zal uitspuwen⁵³. Elke groepering die uit de negentiende-eeuwse Filadelfia-beweging is voortgekomen dient zich - hoe “Bijbelgetrouw” zij zich nog steeds vinden - dan ook af te vragen in hoeverre in haar de lauwe en hooghartige geest van Laodicéa werkzaam is geworden. De beoordeling van de Heer is alvast vernietigend!

Vergelijking met vorige brief: Tot Filadelfia werd gezegd: “houd vast wat u hebt, opdat niemand uw kroon zal wegnemen” (3:11). Er is dus iets te verliezen, want evenals na Efeze elke volgende Gemeente profetisch gesproken uit de vorige ontstaat, zo ontstaat vanuit Filadelfia het misselijk makende, waardeloze Laodicéa. Geestelijke walgelijkheid en hoogmoed is het kenmerk van haar waardeloze verschijning. Zij zegt: “Ik ben rijk, en verrijkt geworden, en heb aan geen ding gebrek”. Is dat niet hét kenmerk van de hedendaagse stromingen die uit het 19de eeuwse Filadelfia zijn voortgekomen?

De komst van de Heer: tegen Laodicea wordt gezegd dat het hele systeem als zodanig door de Heer zal uitgebraakt worden (3:16). De Heer kan dus niet meer tot het systeem komen maar enkel nog tot getrouwe enkelingen. De Heer staat reeds ‘buiten’ (3:20), maar individuele personen worden opgeroepen zich te bekeren. Zie schema “het tijdperk van de Gemeente”.

Dit is profetisch de laatste opmerkelijke toestand in de geschiedenis van de christelijke Kerk op aarde. Was er in Thyatira en Sardis nog een getrouw overblijfsel dat door de Heer bemoedigd wordt, dan is daar in Laodicéa geen spoor van te vinden. Wel roept de Heer nog eenmaal op om zich te bekeren, maar Hij staat buiten, vóór de deur. Voor Filadelfia is er geen woord van bestraffing, maar voor Laodicéa is de beoordeling een en al negatief.

De Heer stelt zich voor als *de Amen*: de vervulling van Gods beloften; *de getrouwe en waarachtige Getuige*: de openbaarder van Gods verborgenheden, temidden van bijna 2000 jaar ontrouwe christenheid; *de oorsprong*⁵⁴ van Gods schepping: van zowel de oude (Joh 1:3, 10; Kol 1:16-18; Heb 1:2) als van de nieuwe schepping (2Kor 5:17; Gal 6:15; Ef 2:10; Jak 1:18; Op 21:1, 5; Op 22:13).

Uit het “warme” Filadelfia is nu het lauwe, walgelijk geworden Laodicea voortgekomen, in de laatste dagen. Toch menen zij rijk te zijn - hun kennis, gebruiken, en veelal ook wonderen, tekenen, genezingen, enz. zijn voor de mens erg waardevol - maar ze beseffen niet dat de Heer daar is weggegaan en buiten staat (vers 20). Hun systeem zal de Heer uit zijn mond braken, want onbetwistbaar staat daar letterlijk “Ik zal u braken [Gr. *emeó*] uit mijn mond”. Vergelijk dit met de vermaning van Rom 11:22⁵⁵ aan de belijdende christenheid.

Individueel is er echter nog steeds gelegenheid om zich te bekeren, want de Heer raad aan om het volgende van Hem te kopen: 1. “goud, gelouterd door het vuur”, 2. “witte kleding” en 3. “ogenzalf”. Dit betekent 1. Geestvervuld leven en beproefd geloof (1Pet 1:7) in plaats van menselijke waarden, 2. Gods gerechtigheid en praktische heiligheid in plaats van eigen gerechtig-

⁵³ Letterlijk staat er: “braken uit mijn mond”, Grieks: *emesai* [van *emeó*: braken] *ek tou stomatos mou* (Op 3:16).

⁵⁴ De Herziene Statenvertaling vertaalt hier terecht met “oorsprong” (Gr. *archè*: begin, oorsprong; (het) beginnen; oorzaak, reden, principe; leiding, regering; overheid ... Prisma G/N).

⁵⁵ Rom 11:22: “Zie dan de goedertierenheid en de strengheid van God; de strengheid wel over hen, die gevallen zijn, maar de goedertierenheid over u, indien gij in de goedertierenheid blijft; anders zult ook gij afgehouden worden”.

heid, en 3. vervulling met de Heilige Geest voor geestelijk onderscheidingsvermogen in plaats van eigendunkelijke kennis.

In genade voegt de Heer daaraan toe: “Ieder die Ik liefheb, wijs Ik terecht en bestraf Ik. Wees dan ijverig en bekeer u” (3:19). Laodicea is de laatste fase vóór de opname van de Gemeente en de Heer werkt nog steeds opdat vele lauwe, misselijk makende christenen tot Hem zouden terugkeren. Als een enkeling (“iemand”) zijn stem hoort en de deur opent, zal de Heer bij hem binnenkomen en op dit late uur gemeenschap (“avondmaal”) hebben.

Er zullen nog gelovigen trouw gebleven zijn ondanks het slechte gezelschap waarin ze zich bevinden. Dat zullen de overwinnaars zijn - zij die de deur van hun hart voor Hem hebben opengedaan. De beloning voor deze overwinnaars is dat zij *net zo* als de anderen met Hem op Christus' troon zullen zitten (3:21).

Vergelijking met Mattheüs 13

Dr. A.C. Gaebelien⁵⁶ heeft een interessante vergelijking gemaakt van de zeven gelijkenissen in Mattheüs 13 met de zeven brieven in Openbaring 2 en 3. Net als in de zeven brieven spreekt de Heer daar profetisch over de voortgang en het einde van deze tegenwoordige Christelijke bedeling. Het is dus ook een profetische geschiedenis van het Christendom:

1. **De zaaier - Efeze.** De apostolische eeuw. Het begin van het verval en het verlaten van de eerste liefde.
2. **Het boze zaad - Smyrna,** dat bitterheid⁵⁷ betekent. De vijand geopenbaard.
3. **Het mosterdzaad - Pergamus,** De belijdende Kerk wordt groot⁵⁸, onder Constantijn de Grote. De grote boom en de onreine vogels (de volkeren) vinden er beschutting in.
4. **Het zuurdeeg - Thyatira,** Rome en haar afschuwelijkheden. De vrouw Izebel de hoer, komt overeen met de vrouw in deze gelijkenis.
5. **De schat in de akker - Sardis,** de Reformatie-eeuw, hebbende de naam van te leven maar dood zijnde. Toch er is een getrouw overblijfsel dat het “waard” is (Op 3:4). Zij zitten als een schat verborgen in de akker⁵⁹ die de Heer kocht.
6. **De kostbare parel - Filadelfia,** de Gemeente, de éne parel. Het éne lichaam van Christus en de opneming van de Gemeente om met Hem te zijn.
7. **Het visnet - Laodicéa,** Oordeel. Ik zal u uit Mijn mond spuwen.

---

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm

---

⁵⁶ A.C. Gaebelien (1865-1945), “Zie, uw Koning Komt”, blz. 196-197 (bespreking van het Evangelie naar Mattheüs). Oorspronkelijke titel: An Exposition of the Gospel of Matthew. Oorspronkelijke uitgave: Loizeaux Brothers, Neptune, New Jersey USA. De Nederlandse uitgave verscheen eerder in twee delen, 1954-1955 (J. N. Voorhoeve). Tweede druk, uitgeverij H. Medema, Vaassen, 1986.

⁵⁷ Smyrna is het Grieks voor ‘mirre’ (Prisma G/N). Mirre is een gom-achtig hars onttrokken uit een acacia-achtige heester en erg bitter. Zie verder de voetnoot onder Smyrna.

⁵⁸ Prisma G/N: *pergamos*: (poëtisch) burcht; *purgos*: toren, bastion, muur met torens; burcht, fort.

⁵⁹ Deze gelijkenis wordt ook toegepast op Israëel.